Ե՛ ՏԱՐԻ 1417 ԹԻՒ ՀԱՅՈՑ 4380 ՀՈՒԻ 15 | ՇԱԲԱԹ 24 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1888 | (Ն. Տ.) 6 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1888 | 29 ՄՈՒՀԱՐՐԷՄ 1306

20 ՓԱՐԱ

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ԻՆՉ ԵՒ ԻՑԷ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Նորատունկեան–խան

رعلیه ده غلطه ده نورادونکیان خانده ارهوالك غزته‌سی اداره‌سنه

Direction du journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

20 ՓԱՐԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Կ. Պոլսոյ համար Տարեկան ... 160
» » Վեցամսեայ ... 80
» » Եռամսեայ ... 40
Գաւառաց » եւ տեղական Թղթատարով տարեկան ... 240
Գաւառաց համար եւ տեղական Թղթատարով վեցամսեայ ... 120
Օտար երկիրներ տարեկան Ֆրանք ... 58
» » վեցամսեայ » ... 26
Դուրս ղրկուած լրագրաց ծախքը ... վրայ է
... գրութիւն եւ չտրուիր։

Les annonces sont reçues
AUX BUREAUX DU JOURNAL

Կ. ՊՈԼԻՍ, 24 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, 1888

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱԿԵԴՈՆԻՈՅ ՊՈՒԼԿԱՐԱՑ ԽՆԴԻՐՔԸ

Կ. Պոլսոյ մէջ հաստատեալ կան շատ մը մակեդոնացի Պուլկարք։ Ասոնք, ինչպէս յայտնի է, վերջերս Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին մատուցին քանի մը հազար ստորագրութեամբ աղերսագիր մը, Մակեդոնիոյ և Ադրիանուպոլսոյ նահանգին Պուլկարաց վիճակն յայտնող։ Եւրոպեան մամլոյն մէջ կարեւորութիւն կ'ընծայուի այս ձեռնարկութեան, որ տեղի կ'ունենայ՝ երբ ամիս յառաջ Պուլկարաց Էկզարխին ըրած նմանօրինակ ձեռնարկութենէն ետքն։ Էկզարխը կը խնդրէր որ իւր իշխանութեան ներքեւ մտնել փափաքող Պուլկարք վերջնապէս հանուին յունական Պատրիարքութեան իրաւասութենէն, և իւր այս առաջարկութեան մերժման ծանր հետեւանքը կը զգացնէր։ Բ. Դուռը պատշաճ չհամարեց Էկզարխին խնդիրքը գործադրել, որով պիտի վշտացնէր յունական Պատրիարքութիւնն, և Էկզարխը շրջաբերական մը ղրկելով ի Թուրքիա գտնուող պուլկարական թեմերուն, ծանոյց թէ իւր ձեռնարկներ ապարդիւն մնացած են, և ժողովրդեան յանձնեց՝ օրինաւորութեան շրջանակին մէջ ջանալ ձեռք բերելու իւր կրօնային իրաւունքներ։

Պոլսեցնակ(?) մակեդոնացի պուլկարաց աղերսագիրը պատասխանն է էկզարխական շրջաբերականին։ Հիմա նոյն իսկ պուլկար ժողովուրդը կը դիմէ Կայս. Կառավարութեան արդարասիրութեան՝ իւր իրաւունքն համարած բանը ձեռք բերելու համար։ Եւրոպեան մամուլն այն պատճառաւ կարեւորութիւն կ'ընծայէ մակեդոնացի Պուլկարաց աղերսագրոյն, որովհետեւ կը կարծէ թէ Պուլկարիոյ եւ Արեւելեան Ռումելիի Պուլկարք ճնշում ի գործ պիտի դնեն Սոֆիայի կառավարութեան վրայ, որպէս զի սա իւր կողմէ ոյժ տայ մակեդոնացի Պուլկարաց խնդրոյն, հարկ եղած դիւանագիտական դիմումն ընելով առ Կայս. Կառավարութիւնն։

Ի՞նչ կը խնդրեն մակեդոնացի Պուլկարք։ —Իրենց երկար աղերսագրով կը պատմեն թէ ինչպէս Կայս. Կառավարութիւնն երկար ժամանակ ի զուր ջնդեց յունական Պատրիարքութեան մօտ որպէս զի գոհացում տայ Պուլկարաց պահանջումներուն, որք կը խնդրէին ազգային կղեր մը և իրենց մայրենի լեզուի գործածումն իրենց վարժարանաց և իրենց կրօնային պաշտամանց մէջ։ Ֆէնէրի Պատրիարքարանն «Ո՛չ կարեմք» ին Բ. Դուռը պատասխանեց 1870 ին հաստատելով պուլկարական Էկզարխութիւնը։

Յոյն Պատրիարքարանը բողոքեց այս նորութեան դէմ, և գումարեց ժողով մը, որ տիեզերական հանգամանք չունէր, այլ լոկ տեղական էր։ Այս ժողով հերձուեալ հռչակեց պուլկար կղերն և այն Պուլկարներն որք ճանչեն Էկզարխութիւնն և անոր հետ հաղորդակցութեան մտնեն։

Պուլկարք կարեւորութիւն չտուին այս դատապարտութեան, որովհետեւ ժողովը դատապարտելէ յառաջ մտիկ ըրած չէր զիրենք, որովհետեւ դատապարտութիւնն հիմնեալ էր անճիշդ իրողութեանց վրայ, և որովհետեւ միւս ինքնագլուխ Եկեղեցեք չէին մասնակցած այս դատապարտութեան։

Օսմ. Կայս. Կառավարութիւնն եւս մեծ կարեւորութիւն մը չտուաւ պուլկարական հերձուածին հռչակման։ Էկզարխին արտօնութիւն տուած էր պուլկար եպիսկոպոսներ ղրկելու այն թեմեր ուր ժողովրդեան մեծամասնութիւնը պուլկար է։ Պաշտօնական մարդահամարաւ մը ստուգուելով թէ Պուլկարք մեծամասնութիւն են յՍկիւպ, Օհրիտա և Սէրէս, Կառավարութիւնն արտօնեց Էկզարխը չորս պուլկար մետրապոլիտներ ղրկել այս թեմեր, երկուք յՍկիւպ, մէկ յՕհրիտա և մէկ ալ ի Սէրէս։ Մարդահամարի գործողութիւնք կը կատարուէին նաեւ Տիպրէի, Սթրումայի և Ավրաթ-Հիսարի թեմերուն մէջ, ուր նմանապէս Պուլկարք մեծամասնութիւն են, և հոն ալ պուլկար մետրապոլիտներու առաքումն արտօնելու վրայ էր, երբ ռուսաթուրք պատերազմը ծագեցաւ, Կայս. Կառավարութեան և պուլկարական Էկզարխութեան միջեւ յարաբերութիւնք խանգարեցան, և Պուլկարաց պահանջումներուն գոհացում տալու ամեն ձեռնարկ բնականապէս կասեցաւ։

Պատերազմէն ետքը, Պէրլինի Դաշնագիրը վերստին հանդիսապէս հռչակած լինելով կրօնից ազատութիւնն Օսմ. Տէրութեան ամեն ժողովրդոց համար, Պուլկարք ապահովեցան թէ իրենց խնդիրք վերստին ի նկատ պիտի առնուի։ Բայց անկէ ի վեր Ֆէնէրի Պատրիարքարանն ազդուագոյն բողոք բարձաւ Պուլկարաց ստնձգութիւններուն դէմ, յայտնելով թէ պուլկարական նոր մետրապոլտութիւններ հաստատելով անոնց նպատակն է յոյն ժողովուրդն պուլկարացնել, և ռուսական ու պուլկարական կամ լաւ եւս համասլաւեան ֆէտէրասիոն(?) մ'ընել Պուլկարիոյ և Արեւելեան Ռումելիի սահմաններէն դուրս։ Որովհետեւ Պուլկարաց ազգային ձգտումներն Օսմ. Տէրութեան համար աղետաբեր վախճան մ'ունեցած էին, բնական էր որ Բ. Դուռն զգուշանար նոր դիւրութիւններ ընծայելէ Պուլկարներուն, և հետեւապէս պուլկարական նոր մետրապոլտութեանց և եպիսկոպոսութեանց հաստատման համար Էկզարխին և իւր ժողովրդեան խնդրուածք այլ եւս չընդունուեցան վերջին պատերազմէն ի վեր, հակառակ Ռուսիոյ դեսպանին ճգանց։

Արդ, մակեդոնացի Պուլկարք իրենց աղերսագրով կը յայտնեն թէ այս կացութենէ Յոյնք եւեթ օգտած են ի վնաս Պուլկարաց ծանուցեալ իրաւանց։ Տեղական իշխանութիւնք ոյժ կուտան յոյն եկեղեցականութեան։ Պուլկարք ո՛չ եպիսկոպոսներ ունին ո՛չ ալ քահանաներ։ Իրենց հոգեւոր պաշտօնեայք են յոյն եկեղեցականք, որոց իշխանութեան ենթարկուած մնալ չեն ուզեր Պուլկարք։ Եթէ Պուլկար մը եկեղեցականութեան կոչում զգայ, կը պարտի մինչեւ Կ. Պոլիս գալ, ուր եւեթ կրնայ քահանայական ձեռնադրութիւն ընդունիլ, բայց իւր թեմը վերադառնալուն պէս, յոյն կղերն իրեն թոյլ չտար պաշտօնավարել, կը զրպարտուի և կը հալածուի։ Քաղաքաց և 3—400 պուլկար գիւղօրէից մէջ պուլկարերէնի տեղ յունարէն կ'աւանդուի վարժարանաց մէջ։ Պուլկարք իրաւունք չունին իրենց մայրենի լեզուն սովրելու, իրենց մայրենի լեզուաւ աղօթելու և խոստովանելու։ Տեղական իշխանութիւնք յոյն կղերին գործողութեան ոյժ տալով, կը կարծեն խեղդել Պուլկարաց մէջ ազգային զգացումն, որք կապեալ ու կաշկանդեալ կը յանձնուին Ֆէնէրի Պատրիարքութեան։ Պուլկարք, իրենց յատուկ կղեր չունենալով, իբրեւ ուրոյն հասարակութիւն չեն ճանչուիր Մակեդոնիոյ և Ադրիանուպոլսոյ նահանգին մէջ։ Տեղական կառավարութեան քով իրենց պաշտպանութեան բնական միջոցէն զրկուած են։ Չեն վայելեր այն իրաւունքներ զորս Տէրութեան ամեն կողմերն Օսմ. կառավարութիւնը շնորհած է ոչ մահմետական ժողովրդոց։ Այս պատճառաւ իրենց եկեղեցեք և վարժարանք կը փակուին, իրենց երեւելիք կը բանտարկուին, և յոյն կղերին հպատակիլ չուզող ամեն Պուլկար իբրեւ Տէրութեան օրինաց դէմ ըմբոստ մատնանիշ կը լինի և կը պատուհասի։ Ասոնք են աւասիկ մակեդոնացի Պուլկարաց գանգատներն, որք կը յիշեցնեն թէ երբեք չպիտի հպատակին յոյն կղերի լծոյն, և չպիտի դադրին ազգային կղեր մը պահանջելէ։ Աղերսարկուք կ'աղաչեն Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին միջնորդել Վեհ. Սուլթանին մօտ, որ Պուլկարաց հայրն ու պաշտպանն է, որպէս զի իբրեւ ուրոյն հասարակութիւն իրենց կրօնային իրաւունքներ շնորհուին իրենց։

Այս խնդրոյ մէջ նկատելի են պուլկարական, յունական և օսմանեան երրեակ տարբեր տեսակէտներ։

Պուլկարք, Էկզարխութիւնն հաստատող Կայսերական Հրովարտակին տրամադրութեանց վրայ յենլով, կը պահանջեն պուլկարական մետրապոլտութեանց և եպիսկոպոսութեանց հաստատումը Մակեդոնիոյ և Ադրիանուպոլսոյ շատ մը գաւառաց մէջ, ուր Պուլկարք աւելի բազմաթիւ են քան Յոյներն։ Այդպիսի պահանջում մ'ընելով, Պուլկարք կրօնային դաւանութեան ազատութեան և հասարակութեան ընդարձակ սկզբան կը կրթնին. բայց իրենց նպատակն է անով պաշտպանել իրենց ազգային զարգացումն. որովհետեւ երբ իրենց հոգեւոր տեսչութիւնը պուլկար կղերի մը ձեռքն յանձնուի, պուլկար լեզուն կը մշակի, վարժարանաց մէջ պուլկարական կրթութիւն մը կը տրուի, և պուլկարական ոգին պուլկար Եկեղեցւոյ ծոցին մէջ տակաւ կը զարգանայ։

Յոյնք, հակառակելով Պուլկարաց պահանջումներուն, կ'ըսեն թէ 1870ին պուլկարական Էկզարխութեան հաստատումը ռուսական ազդեցութեան մէջ յաղթանակն էր։ Բայց այնուհետեւ Բ. Դուռը միշտ ունեցած լինելով համոզելու այն քաղաքականութեան անպատեհութեանց, պէտք չէ որ նորանոր դիւրութիւններ ընէ Պուլկարներուն։ Յոյնաց ալ նպատակն է Պուլկարաց ազգային զարգացումը կասեցնելով՝ պահպանել յունական տարրն ի Մակեդոնիա և ի Թրակիա, և մինչեւ իսկ յունական ոգւով կրթել Պուլկարները։

Վերջին ռուսաթուրք պատերազմի դէպքերէն յետոյ, բնական է որ Կայս. Կառավարութիւնը կասկածոտ աչքով նկատէ Պուլկարաց ազգային ծաւալումն։ Ի Մակեդոնիա և ի Թրակիա օսմանեան և յունական շահերն հաշտ են այնու զի պուլկարական ծաւալում մը նոյնչափ վնասաբեր է յոյն ազգութեան որչափ օսմանեան պետութեան։ Այս պատճառաւ օսմ. իշխանութեանց գործողութիւնն՝ յիշեալ գաւառաց մէջ՝ աւելի նպաստաւոր է յոյն քան պուլկար տարրին։ Բայց, միւս կողմէ, պուլկար ազգութեան ալ բնական պաշտպանը Վեհ. Սուլթանն ինքն է, ո՛չ միայն զի Թուրքիոյ ուղղակի իշխանութեան ներքեւ տակաւին յոյժ բազմաթիւ պուլկար ժողովուրդ մը կայ, այլ որովհետեւ պուլկարական իշխանապետութեան գերիշխանութիւնն և քաղաքական պաշտպանութիւնը կը վերաբերին Օսմանեան Դահոյին։ Հետեւապէս, իւր պուլկար հպատակաց արդար խնդիրքն ալ անշուշտ չուզեր մերժել Օսմ. Կառավարութիւնն։ Եւ Բ. Դրան ծանօթ իմաստութենէն պէտք է ակնկալենք այս կնճռալի խնդրոյ այնպիսի լուծում մը, որ՝ առանց նոր դիւրութիւն մ'ընծայելու համասլաւութեան ծաւալման՝ պաշտպանական խնդրոյ մը փոխանցելի(?) պատահականութիւնները խափանելու փափաքելի ելքն ունենայ։

ՕՐՈՒԱՆ ԽՆԴԻՐՔ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ֆրետերիկ կայսեր Օրագրոյն առթիւ Պիզմարք Իշխանին բացած դատը, լոկ գերմանական խնդիր մը լինելէ դադրելով, եւրոպեան խնդրոյ մը կերպարանք առաւ. զի այս հրատարակութիւն և մանաւանդ այն առթիւ հետզհետէ եղած յայտնութիւնք միջազգային կարեւորութիւն մ'ունին։ Օրինակի համար, նոյն Օրագրոյ վրայ Պիզմարք Իշխանին յօրինած դիտողագրոյն մէջ, մեծապէս ուշադրութիւն կը գրաւէ այն պարբերութիւն ուր Իշխան-Նախարարապետը կը խոստովանի թէ 1870ին անհրաժեշտ դատեց պատերազմը Ֆրանսայի դէմ։

Աւասիկ Պիզմարք Իշխանին խօսքերն.

«Օրագրոյն առաջին տողերուն մէջ ըսուած է թէ 1870 յուլիս 13 ին ես խաղաղութիւնն ապահով կը համարէի, և ի Վարձին վերադառնալ կ'ուզէի։

«Ընդհակառակն, պաշտօնագրերով կարող եմ ապացուցանել թէ Ն. Բարձրապատուութիւն (Գահաժառանգ Ֆրետերիկ) գիտէր այն ժամանակ թէ ես պատերազմն հարկաւոր կը համարէի, և հրաժարելու մտօք եկեր ի Վարձին պիտի վերադառնայի, եթէ Բրուսիա խոյս տար պատերազմէն։ Այն պաշտօնագիրք կը հաստատեն նաեւ թէ Ն. Բարձրապատուութիւն այս կէտի վրայ համաձայն էր ընդ իս, և արդէն յուլիս 15 ի ծանօթագրութենէն ալ կ'երեւի թէ գահաժառանգն ինձ պէս կը խորհէր թէ խաղաղութիւնը պահպանելու և նոր զիջումներ ընելու կարելիութիւն չէր մնացած այլ եւս։

«Անհիմն է նմանապէս այն խօսք թէ այն միջոցին Վիլհէլմ Թագաւոր բնաւ ընդդիմութիւն չէ ըրեր բանակին շարժման վիճակին մէջ դրուելուն։ Կը յուսար թէ պիտի կարենար խաղաղութիւնը պահել և պատերազմի աղէտը խնայել իւր ժողովրդեան, և Գահաժառանգը գիտէր զայս։

«Ն. Վեհափառութիւն ի Պրանտէպուրկ կը գտնուէր, և ի վերադարձին մինչեւ ի Պերլին՝ բանակը շարժելու համար իմ ըրած բոլոր փաստաբանութեանս դէմ դըրաւ։ Բայց Պերլինի կայարանին մէջ իրեն կարդացի Պ. Օլիվիէի (Ֆրանսայի Նախարարապետին) ճառը, զոր Թագաւորն երկրորդ անգամ կարդացուց ինձ, և յանկարծ համոզուելով թէ սոյն ճառ պատերազմի յայտարարութեան մը համարժէք էր, ինքնին որոշեց շարժել բանակն։

«Արդէն նախընթաց օրը Գահաժառանգն ինձ հետ համամիտ էր բոլոր բանակը շարժելու պէտքին վրայ։ Թագաւորին գոյացուցած համոզման վրայ, Գահաժառանգը վերջ տուաւ ամեն վարանման՝ արքայական որոշումը ծանուցանելով հասարակութեան, այսինքն՝ համախմբեալ սպայներուն, իւր սա բացագանչութեամբ. Krieg, mobil! «Պատերա՛զմ, շարժեցէ՛ք»։

ԳԵՐՄԱՆՔ Ի ՓՈՔՐ-ԱՍԻԱ

Փոքր-Ասիոյ երկաթուղեաց արտօնութեան Գերմանի մը և գերմանական խմբակի մը յանձնուիլը Լոնտոնի եւ Փարիզի լրագրաց մէջ ուշադրութեան առարկայ եղած է, իբրեւ կարեւոր իրողութիւն մը որ ցոյց կուտայ թէ Կայս. Կառավարութիւնը Թուրքիոյ ապագային հետ սերտ առնչութիւն ունեցող այսպիսի կենսական ձեռնարկութիւն մը կը վստահի գերմանական ձեռքերու, մինչդեռ ցարդ Անգլիացիք և Ֆրանսացիք սովոր էին ստանալ այս կարգի արտօնութիւններ ի Թուրքիա։ Դիտել կը տրուի թէ ժամանակէ մ'ի վեր Գերմանք աչք տնկած են Փոքր Ասիոյ նման(?) գաւառաց վրայ, իբրեւ յարմարագոյն վայր մը գերման գաղթականութեան, և մինչեւ Պաղտատ սահմանուած երկաթուղին գերմանական ձեռքերու յանձնուիլն անշուշտ պիտի փութացնէ մեծ թւով Գերմաններու գաղթումն և հաստատումն ի Փոքր Ասիա։

ՊԱՊՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԿԱՐԾԻՔ

Անկլիքան Եկեղեցւոյ պաշտօնական թերթը, Չըրչ Թայմզ, իւր սեպտ. 28 թըւով չորս սիւնակներ նուիրած է Կ. Պոլսէ ղրկուած ընդարձակ եւ ընտիր թղթակցութեան մը, որ առ. Հայս ուղղեալ պապական ծանօթ կոնդակին վրայ խօսելով, կը քննադատէ անոր պարունակութիւնն, հերքելով մանաւանդ Լեւոն ԺԳ.ի պատմական փաստերն, և հաստատելով թէ հայ մամուլն և հայ ժողովուրդն արժանապէս պատասխանեցին պապական հրաւէրին, ամենայն ազգութեամբ մերժելով զայն։ Չըրչ Թայմզի թղթակցին հայ պատմութեան և հայկական գործոց վրայ ունեցած հմտութիւնը խնդակցութեան արժանի է։

Ի Փեշթա հրատարակեալ Ռէվիւ տը լ'Օրիան հանդէսն ալ, որ Պալքանեան Պետութեանց և Թուրքիոյ շահերուն պաշտպանութեան նուիրեալ օգտակար շաբաթաթերթ մ'է, և որոյ տէրն ու խմբագրապետը կաթոլիկ Մաճառ են, իւր սեպտ. 30 թւով հրատարակելով մեր կրօնական ժողովոյ պատասխանն առ պապական կոնդակն, նպաստաւոր լեզուաւ կը խօսի Հայոց առ ազգային Եկեղեցին ջերմագին յարման վրայ, որով հայ լրագիրք և հայ եկեղեցականք փութացած են ջախջախիչ ոճով մերժել պապական կոնդակին փաստերն ու հրապուրանքը։

Գերմանիոյ քանի մը ոչ—կաթոլիկ լրագրեր եւս, խօսելով պապական կոնդակին վրայ, կը ներբողեն Հայոց եկեղեցական անկախութեան սէրն։ Ընդհանրապէս, այս խնդրոյ առթիւ Հայոց վրայ նպաստաւոր լեզուաւ մը խօսած են Եւրոպիոյ այն լրագիրք որք չեն վերաբերիր պապական-կղերական կամ անդրալեռնական կուսակցութեան։

ՎԵՐՋԻՆ ՀԵՌԱԳԻՐՔ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿԻ

Պէրլին, 2 Հոկտ. —Բոլոր պահպանողական և կարծեցեալ ազատական լրագիրք, Օրագրոյն հրատարակման առթիւ, կը պախարակեն Ֆրետերիկ Գ.ի յիշատակը։ Ֆրետերիկ-Վիքթորիա կայսրուհին ի մօտոյ Անգլիա կ'երթայ։

—Պէրլին, 2 Հոկտ. —Փօսթ, կիսապաշտօնական յօդուածի մը մէջ, կը հարուածէ ֆրանսական կառավարութիւն, Փարիզի գերմանական դեսպանատան պաշտօնէի մը վրայ յարձակող կանխէի(?) գործին մէջ անփոյթ կենալուն համար։ Փօսթ կ'ըսէ թէ ֆրանսական կառավարութեան ընթացքը չի նպաստեր բարւոքելու երկուց Տէրութեանց միջեւ յարաբերութիւնները։

—Փարիզ, 2 Հոկտ. —Ֆրանսաբնակ օտարազգեաց նկատմամբ կառավարութեան տուած ծանուցեալ որոշումն, ըստ պաշտօնական յայտարարութեան, սա նկատողութեան վրայ հիմնեալ է. Վիճակագրութեամբ հաստատեալ է թէ Ֆրանսաբնակ օտարազգեաց թիւն օր ըստ օրէ կ'աւելնայ, և կառավարութեան պարտքն է գիտնալ թէ ինչ պայմանաց մէջ տեղի կ'ունենայ այս «արշաւանք» ի Ֆրանսա։ Տրուած որոշման ենթարկեալ են արդէն Ֆրանսայի մէջ հաստատեալ ամեն

—)(35)(—

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԺՈՐԺ ՕՆԷ

ԿԵՆԱՑ ՊԱՅՔԱՐՆԵՐԸ

ՍԵՐԺ ԲԱՆԻՆ

Ժանն վերստին գետին ինկած էր, ընկճեալ։ Տիրուհին վեր առաւ զնա։ Այլ եւս անոր հետ փափկութեամբ չէր վարուեր։ Հարկ էր որ մանկամարդ կինը խօսէր։ Միակ վկայն էր նա, եւ եթէ պէտք ըլլար ճշմարտութիւնը բռնի խլել իրմէ, դարձեալ խօսելու էր։

—Ա՛հ, ներեցէ՛ք ինձ, հեծեծեց Ժանն։

—Խնդիրը ներելու վրայ չէ հիմայ։ Միակ բառ մը կ'ուզեմ ես. պատասխանէ՛։ Կը սիրէ՞ զքեզ։

—Ի՞նչ գիտնամ։

—Յայտնե՞ց քեզ։

—Այո՛։

—Եւ Միշլինի հետ ամուսնացա՛ւ, գոչեց տիկին Տէվառէն զարհուրելի շարժում մը։ Իրաւունք ունէի իրմէ կասկածելու։ Ինչո՞ւ համար բնազդմանս չհետեւեցայ։

Սկսաւ ջերմանոցին մէջ պտուտկել, որպէս առիւծ մը իւր վանդակին մէջ։ Ապա, յանկարծ կանգ առնելով.

—Հարկ է որ դու օգնես ինձ Միշլինն ազատելու։

Իւր մարմնէն եղող զաւկին վրայ միայն կը մտածէր։ Առանց վարանելու, անգիտակցաբար, կը լքանէր միւսը, որդեգիր զաւակը։ Եւ այս վերջինէն իւր աղջկան փրկութիւնը կը պահանջէր, պարտքի մը պէս։

—Ի՞նչ բանէ պիտի վախնայ, պատասխանեց Ժանն դառնութեամբ։ Միշլին կը յաղթանակէ, քանի որ իշխանին կինը եղաւ։

—Եթէ ամուսինը երեսի վրայ թողու զինքն, ըսաւ մայրն անձկութեամբ։ Յետոյ, խորհելով. Սակայն երդուաւ ինձ թէ կը սիրէր զնա։

—Կը ստէ՛ր, գոչեց Ժանն կատաղաբար։ Միշլինն հարստութեանը համար միայն կնութեան առաւ։

—Եւ ինչո՞ւ համար, ըսաւ տիկին Տէվառէն սպառնալից։ Միթէ անոր հաճելի երեւնալու չափ գեղեցիկ չէ՞ իմ աղջիկս։ Կը կարծես թէ դո՞ւ կաս միայն որ կը սիրուիս։

—Եթէ ես հարուստ եղած ըլլայի, ինձ հետ կ'ամուսնանար, ըսաւ Ժանն զայրացած։

Վերջ ի վերջոյ մանկամարդ կինը կ'ըմբոստանար։ Շատ ստնակոխ ըրած էին զինքը. եւ յաղթական վայրագ ճիչ մը արձակելով, յարեց.

—Այն իրիկունն յորում հետս առանձնացաւ զիս համոզելու համար որ ամուսնանամ Բէյրօլի հետ, պատուոյն վրայ երդուաւ զայդ։

—Պատուո՛յն վրայ, կրկնեց հեգնօրէն տիկին Տէվառէն՝ ընկճեալ։ Ի՞նչպէս ալ ամենքս խաբեց։ Ի՞նչ կրնամ ընել անոր դէմ։ Բաժանո՞ւմ պահանջել։ Միշլին չպիտի հաւանի, վասն զի երիկը կը սիրէ։

Եւ կատաղութեան թափով մը.

—Պէ՞տք էր որ տխմար աղջիկս այդ չպիտու տղուն սիրահարուէր։ Եւ իմ արիւնս(?) կը կրէ երախայը մէջ։ Եթէ ճշմարտութիւնն իմացնեն իրեն, կրնայ մեռնիլ վիշտէն։

—Միթէ ես մեռա՞յ, ըսաւ Ժանն տըրտում ձեւով մը։

—Դու կորովի բնաւորութիւն մ'ունիս, պատասխանեց տիրուհին կակղնալով, բայց Միշլինս այնքա՛ն տկար է, այնքա՛ն հեզ... Ա՛հ, Ժանն, միտքդ բե՛ր թէ ես ի՛նչ եղած եմ քեզ համար, անյաղթելի արգելք մը դի՛ր քու եւ Սերժի միջեւ։ Վերադարձի՛ր ամուսնոյդ։ Պահ մ'առաջ չէիր ուզեր մեկնիլ, յիմարութիւն էր այդ։ Եթէ Բէյրօլէն բաժնուիս, չես կրնար Սերժը մերժել եւ յանժամ աղջկանս ամուսինը պիտի խլես ձեռքէն։

—Ա՛հ, դուք զինքը միայն կը մտածէք, մի՛շտ զինքը, ամենէն առաջ զինքը, գոչեց Ժանն բարկութեամբ։ Բայց ես ալ գոյութիւն ունիմ, ես ալ հաշուոյ մէջ եմ, իրաւունք ունիմ պաշտպանուելու, երջանիկ ըլլալու։ Եւ կ'ուզէք որ ինքզինքս զոհեմ, որ անձնատուր լինիմ այս մարդուն զոր չեմ սիրեր, որ սոսկում կ'ազդէ ինձ։

Այս անգամ խնդիրն յստակօրէն կը պարզուէր։ Տիկին Տէվառէն ինքզինքին եկաւ։ Հասակը կանգնեցաւ, եւ իւր բարձր ձայնով որոյ իշխանութեան կարելի չէր դիմադրել.

—Ուրեմն ի՞նչ է քու ուզածդ, գոչեց։ Կ'ուզես բաժնուի՞լ իրմէ։ Ազատութիւնդ ձեռք ձգել գայթակղութիւն յարուցանելով։ Եւ ի՞նչ ազատութիւն։ Պիտի մերժուիս, պիտի արհամարուիս։ Ինձ մտիկ ըրէ՛, լսեցո՛ւր սիրտդ եւ խելքիդ միայն հետեւէ։ Ամուսինդ բարի եւ ազնիւ մարդ մ'է։ Առ ի չգոյէ սիրոյ, յարգանք պիտի ազդէ քեզ։ Հետը ամուսնանալով, յանձնառութիւններ ստանձնեցիր։ Կատարէ՛ զայնս։ Այս է պարտականութիւնդ։

Ժանն, հմայեալ, ինքզինքը պարտեալ զգաց.

—Ուրեմն ի՞նչ պիտի ըլլայ իմ կեանքս, ըսաւ հեծեծանօք։

—Պարկեշտ կնոջ մը կեանքն, յարեց տիկին Տէվառէն, ճշմարիտ վեհանձնութեամբ մը։ Ամուսին եղի՛ր։ Աստուած մայր պիտի ընէ զքեզ եւ պիտի փրկուիս։

Ժանն գլուխն հակեց այս խօսքերուն առջեւ։ Այլ եւս անոնց մէջ չէր զգար մայրական անդրդուելի ինքնասիրութիւնը։ Տիրուհւոյն բառերն անկեղծ և ճշմարիտ էին։ Այլ եւս անոր խռովեալ եւ վրդովեալ սիրտը չէր որ կը ներշնչէր իրեն, այլ խիղճն, հանդարտ եւ անկեղծ։

—Լա՛ւ, պիտի հնազանդիմ ձեզ, պատասխանեց մանկամարդ կինը պարզութեամբ։ Գրկեցէ՛ք զիս, մայր իմ։

Եւ ճակատը կարկառեց տիկին Տէվառէնի որ աչքերէն երախտագիտութեան եւ սքանչացման արտասուաց երկու կաթիլներ հոսեցան։ Յետոյ Ժանն ինքնին յառաջանալով դէպ ի տիրուհւոյն խուցն.

—Եկէ՛ք, պարոն, ըսաւ առ Բէյրօլ։

Ամուսինը, սպասումէն հանդարտած և խօսակցութեան երկարումէն շփոթած, դրան սեամին վրայ երեւցուց իւր մտահոգ դէմքը։ Տեսաւ տիկին Տէվառէնը՝ ծանրադէմ և Ժանն՝ ինքզինքին եկած։ Չհամարձակեցաւ խօսիլ։

—Բէյրօ՛լ, ամեն բան պարզուեցաւ, ըսաւ տիրուհին. վախնալու բան մը չունիք անկից ուսկից կ'երկնչէիք։ Մշտնջենական կերպիւ բաժնուած է նա Ժաննէն։ Եւ արդէն, ինչ որ պատահած է ընդ մէջ այդ մարդուն եւ անոր որ ձեր կինը եղաւ, բնաւ ձեր դիւրազգածութիւնը դրդելու կամ նախանձն արդարացնելու հանգամանք չունի։ Այսօր չեմ կրնար յայտնել ձեզ այդ մարդուն անունը։ Բայց եթէ երբեք երեւան ելնէ վերստին եւ սպառնայ ձեր երջանկութեան, ես ինքս —կը լսէ՞ք— ես ինքս ցոյց պիտի տամ ձեզ զայն։

Բէյրօլ պահ մը մտախոհ մնաց. յետոյ, խօսքը տիկին Տէվառէնի ուղղելով.

—Լա՛ւ է։ Վստահութիւն ունիմ ձեր վրայ։

Եւ դէպ ի Ժանն դառնալով.

—Ներեցէ՛ք ինձ եւ ամեն բան թո՛ղ մոռցուի։

Տիրուհւոյն երեսը պայծառացաւ ուրախութեան նշոյլով մը։ Եւ աչօք հետեւելով Բէյրօլի եւ Ժաննի, որք կը հեռանային.

—Ազնի՛ւ սրտեր, մրմնջեց։

Ապա, խօսքը փոխելով.

—Հիմա, միւսին դառնանք։

Եւ դարաստանն ելաւ։

ԺԲ

Օդը քաղցրաբուրիկ էր, գիշերը պայծառ ու լուսերանգ։ Մեծ ծառուղւոյն մէջէն, որ ոստախիտ կամարին թանձրութենէն մթնցած էր, Բէյրօլի կառքը կ'ընթանար արշաւասոյր, ընդ անցանելն՝ պուրակաց վրայ արձկելով իւր լապտերաց դողդոջկոտ ցոլքերը։ Բոնդուազ տանող սալայատակին վրայ կը լսէր յետամնաց հրաւիրելոց կառքերու թաւալումն, որք կայարան կ'երթային։ Կէս գիշերն անցած էր։ Սոխակ մը, զարթուցեալ լուսնի լոյսէն որոյ սպիտակ շառաւիղները կ'ողողէին դարաստանին բարձրաբերձ ծառերն, սկըսաւ դայլայլել իւր սիրատենչիկ երգն առ աստեղունս երկնակամարին։ Տիկին Տէվառէն մեքենաբար կանգ առաւ ունկն դնելու համար։ Խորախորհուրդ խաղաղութիւն մը կը տարածուէր բնութեան վրայ։ Ֆիզիգական հանգստաւէտութեան զգացում մը գրաւեց այդ մայրն որ բարոյական ամենէն անագորոյն անձկութեանց էր մատնուած։ Եւ խորհեցաւ թէ շատ բարեբաստիկ պիտի լինէր այդ նշուլագեղ գիշերոյն մէջ, եթէ սիրտն աւլցեալ ըլլար անդորրութեամբ ու պայծառութեամբ։

(Շարունակելի)

ԱՐԵՒԵԼՔ

օտարազգիք և անոնք որ գան յետ այսորիկ։

—Պէշթա, 2 Հոկտ.— Միլան Թագաւորին և Նաթալի Թագուհւոյն միջեւ բարեկամական կարգադրութեան մը համար ամեն բանակցութիւնք ի դերեւ ելան։—Խնդիր է զինուորական օրէնքի գործողութեան ենթարկել Շապածի, Վալեեվոյի, Ուժիծայի, Բաքաթի, Քնիայեվացի և Լոզնիձայի գաւառակներն, ուր Արմատականք զօրաւոր են։

—Հռոմ, 25 սեպտ.—Ռիֆորմա կը հաւաստէ թէ Պ. Զէչիի պաշտօնն ի դերեւ չէ ելած, և Զանզիպարի Սուլթանն յօժ տրամադիր կը ցուցնէ ինքզինք կարգադրելու ամեն առկախ խնդիրները։

—Զրոյց կայ թէ Սուտանցիք գրաւեր են զՍուաքին, բայց տակաւին չէ հաստատուած։ Կ'երեւի թէ Անգլիա կը խորհի թողուլ զՍուաքին, ո՛ գիտէ ինչ դիտմամբ․ զի եթէ Անգլիա կամենար, շատ դիւրաւ կրնար անպատի զաւակաց դէմ պաշտպանել Կարմիր Ծովու այն կարեւոր նաւահանգիստը։

—Կալլէսի Իշխանն որ ի Վիեննա կը գտնուէր, այս օրերս կ'այցելէ ի Ռումանիա և հիւր պիտի լինի Կարոլ Թագաւորին։

—Պուլկար կառավարութիւնը կը ջանայ յաջողցնել 30 միլիոն Ֆր. ի փոխառութիւնն, որում մեծ պէտք ունի։ Սեղանաւորաց խմբակ մը կը հաւանի եղեր, յերաշխաւորութիւն առնլով պուլկարական երկաթուղիները։ Փոխառութեան մը համար մեծագոյն արգելքն է Ֆերտինանտ Իշխանին կացութիւնն, որ Եւրոպիոյ կողմէ ճանչուած չլինելով, միշտ երկիւղ կայ թէ չփոթութիւնք ծագին ի Պուլկարիա։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հինգշաբթի օր, սեպտեմբերի 15-ին կէս օրից յետոյ 3 ժամ 3 րոպէին երկաթուղու արտակարգ գնացքով Թիֆլիս հասաւ Վեհափառ Կաթողիկոսը։ Եր- [illegible]

կ'աշխատին մին իւր որբ քոյրերու և եղբարց իսկ միւսն իւր որբ եղբօրորդւոց ապրուստ հայթայթելու և իրենց վրայ ծանրացեալ պարտքն հատուցանելու համար եւ թէ այս երկու աղջկունք ի Բերա խաներու մէջ կը բնակին թշուառ վիճակի մէջ, պէտք եղած քննութիւնը կատարեց և մայրաքաղաքիս եկեղեցեաց մեծագոյն մասին նամակներ ուղղելով յանձնարարեց որ յառաջիկայ կիրակի այդ դժբախտներու համար դրամական նպաստ հաւաքելով զրկեն ի Պատրիարքարան, որպէս զի ձմերուան ժամանումէն առաջ այդ տարաբաղդ աղջիկներ իրենց հայրենիքը զրկուին։

ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ԲԱՐԹՈՂԻՄԷՈՍ ԷՖ. ՅՈՒՍՈՒՖԵԱՆԻ

Հանգուցեալ Բարթողիմէոս էֆէնտի Եուսուֆեանի յուղարկաւորութիւնը մեծաւ շքով կատարուեցաւ երէկ ի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ Օրթագիւղի, ուր համախմբուած էր Կ. Պոլսոյ հայ ընկերականութեան ընտրելագոյն մասին պատկանող բազմութիւն մը։ Յուղարկաւորաց մէջ կային նաեւ օտարազգի բարեկամք Եուսուֆեան և Նորատունկեան գերդաստանաց։

Օրթագիւղի քարոզիչ Գեր. Վաչրամ եպիսկոպոս Մանկունի կը նախագահէր հանդիսին, շուրջն ունենալով Օրմանեան Գեր. Մաղաքիա եպիսկոպոսը, Սրուանձտեանց Գեր. Գարեգին եպիսկոպոսն, և վարդապետք ու քահանայք։

Հակիրճ և ազդու քարոզ մը խօսեցաւ Օրմանեան Սրբազան՝ նկարագրելով հանգուցելոյն կեանքն իբր տիպար բարի և առաքինազարդ հօր կենաց, որ ընտիր զաւակներ և բարի յիշատակ մը կը թողու։ Յիշեց մասնաւորապէս թէ այն թուականին, յորում դաստիարակութեան գործը տակաւին յետնեալ վիճակ մը ունէր ի Կ. Պոլիս, հանգուցեալն որպիսի եռանդեամբ կ'աշխատէր Օրթագիւղի Թարգմանչաց վարժարանին յառաջդիմութեան, մինչ իւր անձամբ միշտ կ'ուտար [illegible] սեռի դաստիարակութեան, բազում տարիներ վարելով [illegible]

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԵՐԳԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Երաժշտապետ Ստեփան էֆէնտի Սուրէեան այս անգամ դաշնակի համար հեղինակած է երեք ձայնով խմբերգ մը, եկեղեցական Տէր Ողորմեա, որոյ մէջ, ըստ վկայութեան երաժշտագէտ հռչակաւոր անձնաւորութեանց, կը տիրեն ձայներու գեղեցիկ յարդարումը, ուղիղ ներդաշնակութիւնն եւ կրօնական խորհրդաւոր ոգին։

Կը ծախուի հրատարակչին քով, Բերա Պէլլոլի երաժշտական գործեաց վաճառատունը Բասամ տ'Էօռօբ, թիւ 17։

2131 1—2

ԱԶԴ

Հակառակ չարամիտ տարաձայնութեան մը՝ որպէս թէ մեր Նախորդ Թուաբանութեան դասագիրքն սպառած ըլլայ, դեռ բազմաթիւ օրինակներ կը գտնուին վ. գր. Ռ. Պիպէռճեան գրատունը, Պապը Ալի ճատտէսի, թիւ 12։

2132 ԵՐՈՒԱՆԴ Կ. ԳԱՐԹԱԼԵԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՍԵԼԱՄԼԸՔԸ

Սելամլըքի արարողութիւնը սովորական հանդիսիւ կատարուեցաւ երէկ Համիտիյէ մզկիթին մէջ։ Վեհ. Սուլթանը բաց կառքով մզկիթ գնաց եւ անդ միջօրէի աղօթքը կատարելէ յետոյ, կայս. պալատ վերադարձաւ երկձի կառքով մը զոր Իւր իսկ ձեռօք կը վարէր։

Հանդէսը դիտելու եկած էին անգլիական դեսպանատան նաւային կցորդը, մի քանի օտարազգիք, հունգարական երկաթուղեաց ընդհանուր քննիչն ու կինը, շուէտական դեսպանատան առաջին թարգմանն, անգլիացի զօրավար Պ. Ճօնսըն, ֆրանսական դեսպանատան զինուորական կցորդ Պ. Պէրժէ, ռուսական դեսպանատան երկրորդ թարգմանն ու քսան ութ ռուս զբօսաշրջիկներ և այլք։ Կայս. հրամանաւ սեննեկապետ Մէհմէտ Էմին պէյ նոցա գտնուած տեղը գնաց և հարկ եղած մեծարանքներն ըրաւ։

Սելամլըքի արարողութեան պահուն ռուսական դեսպան Պ. Նէլիտով ճէպը Հիւմայունի պաշտօնատունը գնաց Սելամլըքը դիտելու համար։ Վեհ. Սուլթանն իմանալով նորա ներկայութիւնը, սեննեկապետ Մէհմէտ Էմին պէյը ղրկեց որ յանուն Ն. Վեհափառութեան մեծարեց զդեսպանն։

ՓՈԽԱՌՈՒԹԻՒՆԸ

Այս աւուր Թուրք լրագրաց մէջ հրատարակուած է հետեւեալ պաշտօնական ազդն․

«Լրագիրք ոմանք Տէօյչ Պանք դրամատան ներկայացուցիչ Պ. Քառլայի հետ կնքեալ մէկ ու կէս միլիոն ոսկւոյ փոխառութեան մասին ինչ ինչ սխալ տեղեկութիւններ հրատարակած լինելով, ներկայ պաշտօնական ազդն իրաց ճշմարիտ վիճակը կը պարզէ որ աւասիկ․

«Թէեւ օսմանեան կայս. Պանքան և ընկերք առաջարկած էին այս փոխառութիւնն իրենք ընել հարիւրին 64 հաշուով և փոխ տրուելիք գումարէն 350,000 ոսկին ինչ ինչ պահանջքներու հաշուելու պայմանաւ, սակայն այս փոխառութիւն կնքուած է Պ. Քառլայի հետ որ յանձն առած է այդ փոխառութիւնն ընել հարիւրին 70 հաշուով և փոխառութեան գումարն, առանց ո և է պահանջի հաշուելու, ամբողջովին և հնչիւն դրամով հատուցանելու պայմանաւ։

Այսպէս հարիւրին 64ի և 70ի միջեւ եղած տարբերութեամբ Մալիյէի գանձը 90,000 անգլիական, որ է 100,000 օսմ. ոսկւոյ մեծ շահ մը ունեցած է և բաց աստի Մալիյէի գանձը փոխառութեան գումարէն 1,150,000 ոսկի պիտի ստանայ։»

—Պ. Քառլա երէկ Պերլին ուղեւորեցաւ իւր հետ տանելով Նիկոմիդիա-Էնկիւրիի երկաթուղւոյ շինութեան մենաշնորհի կայս. Ֆերմանը։ Պ. Քառլա մէկ շաբաթէն մայրաքաղաքս պիտի վերադառնայ։

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ

Բօրճ-Պօօր եկմնական լրագիրն իւր հոկտեմբեր 1ի (Ն. Տ.) թուոյն մէջ կը գրէ․

Մօսէն լրագիրը տարօրինակ լուր մը կու տայ։ Կերեւի թէ իտալական ծանուցագիր մը Օսմանեան կայս. Պանքան ակնարկեր է իբր պատճառ այն յապաղման որ տեղի կունենայ իտալական հպատակաց պահանջից կարգադրութեան մասին։ Օսմ. կայս. Պանքան, որչափ որ գիտենք, քաղաքականութեան խառնուած չէ բնաւ․ ամեն ժամանակ աշխարհաքաղաքացի եղած է և ամեն օգտակար մասնակցութիւններ ունեցած է, առանց ազգութեան նայելու։ Եթէ օսմանեան կառավարութիւնն յանձնարարէ Պանքային՝ հատուցում մը վճարել—և դրամը պատրաստ գտնուի—այդ հատուցումը կը վճարէ առանց խտրութիւն դնելու Իտալացւոյ մը, Գերմանացւոյ մը կամ Հօթէնթօթի մը միջեւ։

Բայց մեր պաշտօնակիցն աւելի հեռուն կ'երթայ իւր լուրը կցելով Թուրքիոյ մէջ դրամատարց նոր խումբի մը կազմութեան գաղափարին։ Օսմ. Պանքան պէտք չունի այս տեսակ իրողութեան մը առջեւ յուզուելու։ Քսան տարի առաջ Աւստրօ-Օթոման և Աւստրօ-Թուրք դրամատունները հիմնեցին, որոց յաջողութիւնք ծանօթ են մեր ընթերցողաց։ Աւստրօ-Օթոմանն Օսմ. կայս. Պանքային հետ ձուլուեցաւ, իսկ Աւստրօ-Թուրքը լուծուեցաւ։ Բայց եթէ արդարեւ խնդիրն օսմ. կայսրութեան հասութից բարգաւաճման վրայ է, դեռ քսան դրամատանց հաստատման տեղ կայ ի Թուրքիա և եւրոպական ոյժերու այս աճումն Օսմ. կայս. Պանքային նպաստաւոր միայն կրնայ լինիլ։

ՍՈՒԷԶԻ ՋՐԱՆՑՔ

Նախարարաց Խորհուրդն իւր չորեքշաբթի աւուր նստին մէջ վերստին զբաղեցաւ Սուէզի ջրանցքի պայմանագրոյն վրայ, սակայն որոշում մը չտուաւ սա խնդրոյն վրայ թէ կայս. կառավարութիւնն այդ պայմանագիրն ստորագրելո՞ւ է իւր այժմեան վիճակին մէջ թէ ոչ կանխաւ պահանջելու է որ յաւելուած մը կցուի ի մասին այն մեկնութեան զոր իտալեան կառավարութիւնը տուած է Ժ. յօդուածոյն։ Խնդիրը Նախարարաց Խորհրդոյ վաղուան նստին խորհրդակցութեանց առարկայ պիտի լինի վերստին։

ԿՈՒՍԱԿԱԼՔ ԵՒ ԿԱՌԱՎԱՐԻՉՔ

Կայսերական հրամանի մը համաձայն՝ Ներքին գործոց նախարարութիւնը ծանոյց ամեն կողմ թէ կուսակալք, կառավարիչք և գայմագամք ըստ օրինի պատասխանատուութեան բաժին մը պիտի ունենան կառավարական հասութից գանձման և ծախսուելու գործողութեանց առթիւ։

ՍԱՄՍՈՆԷՆ Ի ՍԵԲԱՍՏԻԱ

Աւստրիական ընկերութիւն մը արտօնութիւն խնդրած է կայսերական կառավարութենէն՝ երկաթուղի մը շինել Սամսոնէն ի Սեբաստիա։ Ծանօթ է թէ ուրիշ ընկերութիւններ եւս խնդրած էին այս միեւնոյն մենաշնորհը։

ՈՐԹԱԼՈՒՂՆ Ի ԶՄԻՒՌՆԻԱ

Ինչպէս յայտնի է, որոշուած էր Զմիւռնիոյ մէջ խաղողի իւրաքանչիւր կենդինարէն տուրք մը առնուլ տեղւոյն շրջակայ այգիներուն մէջ երեւան եկած որթալուծի ջնջման առթիւ եղած ծախուց համար։ Արդ. Զմիւռնիոյ լրագիրք կը ծանուցանեն թէ այդ տուրքի գանձման եւ ծախսման համար յանձնաժողով մը կազմուած է ընդ նախագահութեամբ Պալեօզեան Մաթէոս էֆէնտիի և անդամակցութեամբ Նաջիֆ էֆէնտի և Հաճի Տաուտ էֆէնտի անուն վաճառականաց։

ՄԵԾ-ԴՈՒՔՍԵՐՆ Ի ԶՄԻՒՌՆԻԱ

Իմփարթիալ հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հրատարակէ Ռուսիոյ Մեծ-Դուքսերուն ի Զմիւռնիա այցելութեան վրայ․

Սերգիոս և Բաւել Մեծ-Դուքսերն և Էլիզաբէթ Ֆէօտօրօվնա Մեծ Դքսուհին կիւրակէ օրը Զմիւռնիա հասան Թամարա շոգենաւով որուն կ'ուղեկցէր ռուսական Զաբօրօժէց փոքր մարտանաւն Արշալոյսին, կայս. Մահսուսէ գործելթը Թնդանօթի քսան-մէկ հարուածներու արձակմամբ ողջունեց Ն. Բարձրութեանց գալուստը։ Զաբօրօժէց փոխադարձաբար թնդանօթ արձակեց, քաղաքն ողջունելով, և զօրանոցէն պատասխանեցին այս ողջոյնին։ Ժամ 9 ին (Ը. Ե.) միջոցները, կուսակալ Րիզա փաշա, ընկերակցութեամբ զինուորական հրամանատար Օսման փաշայի և նահանգին քաղաքական գործոց տնօրէն Արմենակ էֆէնտի՝ Թամարայն գնաց իւր յարգանքը մատուցանելու Բարձր. հիւրերուն։ Երբ Ն. Վսեմութիւն կը մեկնէր շոգենաւէն, Զաբօրօժէց թնդանօթի հարուածներ արձակեց, ի պատիւ կուսակալին։ Այս միջոցին զինուորաց և ոստիկանաց գունդ մը ինչպէս նաեւ թաղապետական պաշտօնեայք քարափին վրայ բարեւի կը կանգնէին, զինուորական պատուով ողջունելու համար Մեծ Դուքսերն, ժամ տասնին քանի մը վայրկեան մնացած, օսմանեան և ռուսական դրօշակ կրող հանդիսական մակոյկ մը Թամարայէն բաժնուելով դէպ ի ծովեզրն յառաջացաւ, և քիչ յետոյ, կայսերական հիւրերը ցամաք ելնելով բազմեցան կուսակալին կողմէ իրենց տրամադրութեան ներքեւ դրուած կառքերու մէջ որք յունաց Այա-Ֆօթինի եկեղեցին տարին զանոնք իրենց հետեւորդներով։ Անդ, Տ. Պազիլիոս մետրոպոլիտը, շրջապատեալ իւր բոլոր եկեղեցականներէն, ընդունեց Մեծ Դուքսերն ու Դքսուհին որք հանդիսիւ դէպ ի տաճարն յառաջացան ուր ներկայ գտնուեցան աղօթից։

Ցաւարտ արարողութեանց, բարձրաստիճան այցելուք քառորդի մը չափ հանգիստ առին մետրապոլտարանին մէջ և յետոյ Շուկայ գնացին, այցելելով նաեւ Հափիֆ եւ Բօլաքօ տեարց վաճառատունն ուստից մեծաքանակ կարպետ գնեցին։ Ժամ 11 ին, երկաթուղւոյ կայարանը կը գտնուէին և յատուկ կառախմբով ուղեւորեցան յԱյասուլուք (Եփեսոս) ուր աւերակներն աչքէ անցուցին մի քանի ժամ։

Երեկոյեան ժամ 6½ ին, քաղաք վերադարձան նոյն կառախմբով որ թրամուէի գծին վրայէն անցնելով, Ն. Բարձրութիւնները բերաւ մինչեւ ի նաւամատոյց որոյ հանդէպ կ'սպասէին Բօսֆորոս, ջրոյն խառութեան ներածին չափ ցամաքին մօտեցած։

Թէ՛ մեկնման եւ թէ ժամանման պահուն, Ն. Բարձրութիւնք կայարանին մէջ մեծարուեցան կուսակալ փաշային կողմէ․ վաչօնէն ելնելով, Դուքսերն ու Դքսուհին մակոյկով Բօսֆորոս շոգենաւը վերադարձան։

Գիշերուան ժամ 8½ ին, Րիզա փաշա, Օսման փաշա եւ Արմենակ էֆէնտի, որք ընթրիքի հրաւիրուած էին Ն. Կ. Բարձրութեանց կողմէ, ռուսական շոգենաւը գնացին եւ 10½ ին մեկնեցան անտի, այսինքն այն ժամուն յորում Բօսֆորոս կը պատրաստուէր ճամբայ ելնել, իւր ուղեւորութիւնը շարունակելու համար։

Գաւառիս իշխանութիւնք ամեն ջանք ի գործ դրին արժանավայել ընդունելութիւն մ'ընելու համար կայսերական հիւրերուն, որք իրենց խորին գոհունակութիւնն յայտնեցին, բոլորովին իշխանավայել փափկութեամբ մ'ի որ ցոյց կուտայ թէ որքան ախորժած են իրենց այցելութենէն ի Զմիւռնիա և թէ ինչ քաղցր տպաւորութեամբ մը մեկնած։ Եփեսոսի մէջ, Մեծ Դուքսերուն ընկերացող լուսանկարիչը բազմաթիւ տեսարաններու եւ պատկերներու լուսանկարն հանեց։ Ն. Բարձրութիւնք անտի մեկնելէ առաջ 20 օսմ. ոսկւոյ գումար մը նուիրեր են, Այասուլուքի մէջ իրենց ուղեկցող զինուորաց բաշխուելու համար։

ՊՈՒԼԿԱՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Սոֆիայէն առնուած կէս պաշտօնական լրոց նայելով, կ'ըսէ Մօնիթէօռ, պուլկար կառավարութիւնը շատ վստահութիւն ունի մեծ Տէրութեան մը կողմէ ի գործ դրուած ջանից վրայ, որոց նպատակն է Ֆերտինանտ իշխանը պաշտօնապէս ճանչցնել տալ տէրութեանց։ Պուլկարիոյ պաշտօնական ակմբոց մէջ կ'ըսեն եղեր որ այդ պետութիւն պայման կ'առաջարկէ որ իշխանապետութիւնը փոխադարձաբար յանձն առնու դադրեցնել մակեդոնական խնդրոյ մասին իւր գաղափարաց ծաւալումն։

—Վերապահութեամբ զրոյց մը կը յիշուի թէ պուլկար կառավարութիւնն յաջողեր է Վիեննայի և Պուքրէշի մի քանի դրամատուններէն մէկ միլիոն ֆրանքի փոխառութիւն մը ստանալ։

—Պուլկարական գործակատար Պ. Վուլքովիչ նախընթաց օր Սոֆիա ուղեւորեցաւ երկու շաբաթուան արձակուրդով։ Ի բացակայութեան Պ. Վուլքովիչի, նորա պաշտօնը փոխանորդաբար պիտի վարէ առաջին քարտուղար Պ. Պրաքալոֆ։

ՍԱՐԸԵԱՐԻ ՈՃՐԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ

Այս աւուր Հաքիքաթի մէջ կը կարդանք․

Ինչպէս յայտնի է, Պէշիկթաշի ոստիկանապետ Հասան փաշայի ջանիւք ձերբակալուած էին այն չարագործք որք ի Սարըեար Եէնի Մահալլէ սպաննած էին Ճէվահիրճեան Բարսեղ էֆէնտիի մայրն ու եղբայրը։

Արդ, Բերայի նախնական ատենի հարցաքննիչ դատաւորք աւարտած են չարագործաց հարցաքննութիւններն, և անոնց ոճիրն հաստատուած է, հարցաքննիչ դատաւորաց տեղեկագիրն յանձնուած է ամբաստանիչ ատենին որ իւր կողմէ ոճրագործ ճանչցած է զանոնք։ Այժմ այդ ոճրի վերաբերեալ գրութիւնք Պոլսոյ վերաքննիչ ատենի ընդհանուր դատախազին յանձնուած լինելով ոճրագործք ի մօտոյ պիտի դատուին Եղեռնադատ ատենին առջեւ։

—Ոստիկանութիւնն անցեալ օր մէկ քանի անձինք ձերբակալեց որք ի Պոլիս Նուրը Օսմանիյէի շրջակայքը խանութի մը մէջ իբրեւ թէ քիմիագործութեամբ կզբաղէին եւ այս պատրուակաւ պարզամիտէ մը 400-500 ոսկի առած էին հինգնոց ոսկիներ պատրաստելու խոստմամբ։

—Սելանիկէն կը գրեն թէ տեղւոյն զօրանոցի մէկ մասն որ անցեալներն այրած էր, այժմ սկսուեր վերստին շինուիլ։

—Անցեալ ուրբաթ գիշեր Գասթամունիի նահանգին Ջաֆրանպօլու գիւղաքաղաքին մէջ հրդեհ ծագելով 55 տուն եւ մէկ նախնական վարժարան մը այրեր են։

—Եէնի Ճամիի իզթատարատունն երէկ ի Պալըք բազար Մաքսատիյէ խանը փոխադրուեցաւ, ուր առժամապէս պիտի մնայ մինչեւ որ նոր շէնքը շինուի։

—Մէսաժէռի Մարիթիմի Սէնոն շոգենաւն որ սեպտ. 21 ին Մարսիլիայէն մեկնած էր Ցանատատի եւ Սուրիոյ եզերաց նաւահանգիստներն այցելելու համար, Սամոս կղզւոյն առջեւ Տօմէլքօ կոչուած տեղըն աւազի վրայ խրեր է, արտաքին կողմէն բաւական վնասուելով, Շիրայի հիւպատոսն հեռագրաւ օգնութեան խնդրեր է Վօլօն պրահւորէն ուր կը գտնուի Օրլի դեր—մօլակոյն։ Միւս կողմէ, Մէսաժըրիի Գօնկօ շոգենաւն որ Սելանիկի նաւահանգիստը կը գտնուէր, հրաման ստացեր է անմիջապէս արկածի վայրը փութալ։

—Քէնիկսպերկի համալսարանին ուսուցիչ Տր. Հիրշֆէլտ որ ժամանակէ մի վեր մայրաքաղաքս կը գտնուէր իւր ուսումնասիրութեանց համար, Սոֆիայի ճամբով Գերմանիա վերադարձաւ։

—Կրէտէի կուսակալ Նիքօլաքի փաշա ամսոյս 10րդ օրը նահանգին կեդրոնէն ճամբայ ելեր է կղզւոյն մէջ քննական պտոյտ մը կատարելու համար։

—Պոլսոյ մաքսատան բժշկական դեղերու առաջին քննիչ անուանուած է տեղակալ-գնդապետ Րասիմ պէյ, ուսուցիչ անդամազննութեան զինուորական բժշկական վարժարանին։

—Մայրաքաղաքս այցելող հունգարացի զբօսաշրջիկներու մէկ մասն ևս երէկ մեկնեցաւ։ Աստ մնացողները Պրուսա, Զմիւռնիա և Հռոդոս պիտի այցելեն։

—Սելանիկի տէֆթէրտար Մուսթաֆա Նաիլի էֆէնտի երէկ Սելանիկէն մայրաքաղաքս ժամանեց։

—Մախսուսէի Շէրէֆրէշան շոգենաւն երէկ Տրապիզոնէն մայրաքաղաքս փոխադրեց 237 նոր զինուորներ։

—Լոյտի ընկերութեան Քառնիօլա շոգենաւն երէկ մայրաքաղաքս բերաւ մասամբ մավզերեան հրացաններ որք թնդանօթարան փոխադրուեցան։

—Կայս. Աւնի շոգենաւը նախընթաց իրիկուն Շքօտրայի նաւահանգիստը Շինկին ուղեւորեցաւ։

—Երէկ Գարաքէօյի նաւամատոյցին առջեւ երկու նաւավարք կռուի բռնուեցան յաճախորդ մը առնլու առթիւ։ Կռիւը սաստկանալով երկու նաւավարք զիրար վիրաւորեցին թիերու եւ դաւազաններու միջոցաւ։ Ոստիկանութիւնը վրայ հասնելով երկուքն ալ ձերբակալեց։

—Կուրճի ընկերութեան Կէրէտ շոգենաւն երէկ Ֆընտըգլըի առջեւ ցռկանաւ մը ընկղմեց։ Ցռկանաւու տէրն եւ երկու նաւաստիք թէեւ ծովը ինկան, սակայն շոգենաւի կողմէ մակոյկներ հասնելով զանոնք ազատեցին։

—Նախընթաց օր ի Պոլիս Սելիմ փաշա Եօգուշը Թաղը Թուրք կին մը իւր տան մօտ նպարավաճառի խանութէն կը դառնար երբ արարչաւ ընթացող կառքի մը անիւներու տակ մնաց եւ աջ ոտքն ու ձեռքը կոտրեցաւ։ Կինն իւր տունը փոխադրուեցաւ եւ կառապանը ձերբակալուեցաւ։

—Գերմանիոյ պետական ձորտարարապետներէն Պ. Օթօ Քար մայրաքաղաքս եկած է։

— Ճիտտէի անգլիական հիւպատոսին տեղեկագրին նայելով, անցեալ տարի այդ քաղաքն այցելեր են 46,020 խալամ ուխտաւորք Մէքքէ երթալու համար։ Ասոնցմէ 10,000ն անգլ. Հնդկաստանէն կուգային, 16,000ը Եգիպտոսէն, Թուրքիայէն, Սուրիայէն, գրեթէ 7000ը Մարօքէն, Ալճէրիայէն, Թունուզէն, Տրիպոլիսէն. 3000ը Ճավայէն. 1000էն 2000 հոգի ալ հետեւեալ երկիրներէն՝ Արաբիա, Եէմէն, Պարսկաստան։ Ուխտաւորաց կէսն անգլ. նաւերով ճամբորդած են։

Պարսից ծոցին մէջ հնձոց յուռի վիճակն ալ առեւտրական գործառնութեանց նուազում մը յառաջ բերած է ընդ մէջ այդ կողմանց և Ճիտտէի, հետեւաբար Ճիտտէ երթեւեկող նաւուց թիւն զգալապէս նուազած է։ Նոյնպէս պակսած է Սինկաբուրէն եկող ճամբորդաց ուխտաւորաց թիւն։ Ճիտտէէն արտածեալ նիւթերն են՝ խէժ, սատափ, հինա, ոչխարի ու այծու մորթ։ Ճիտտէ կոյանոց չունենալուն պատճառաւ, Կարմիր ծովու ամենէն աւելի վտառողջ քաղաք դարձած է։

—Էնտէփէնտանս Ռումէն լրագրոյ հոկտ. 2ի թուոյն ի Թուրքիա մուտքն արգիլուեցաւ։

ՈՒՂՂԱԿԻ ԵՐԹԵՒԵԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կոստանդնուպոլսէն ի Վիեննա

Սիրքէճիի կայարանը հոկտեմբեր 1 էն ի վեր ի վաճառ հանած է առաջին և երկրորդ կարգի ուղղակի տոմսեր Վիեննայի համար եւ առաջին, երկրորդ եւ երրորդ կարգի տոմսեր Պուտապէշթի, Պէլկրատի և Նիշի համար։

Ուղեւորաց ծրարներն եւս ուղղակի կը ղրկուին նոյն տեղերը։ Իւրաքանչիւր կառախմբի մէջ առաջին եւ երկրորդ կարգի կառք մը կայ որ ուղղակի կ'երթեւեկէ Կ. Պոլսէն ի Վիեննա, այնպէս որ ուղեւորները պէտք չունին ճանբան վակոն փոխելու։

Յառաջիկայ երկուշաբթի կը հրատարակենք այդ տոմսերուն ինչպէս և ծրարներու ուղղակի առաքման սակագինը։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 24 սեպտեմբեր

		Դահեկան
Երէկ երեկոյ գոց. (Միաց. Ո.) Ոսկի		16 19
Զօրաւոյին գոցուելէն վերջը	»	16 17
Բերայի մէջ	»	— —
Առաւօտուն բացուեցաւ	» Գ. Կ.	16 18
Բարձրագոյն գին	» »	16 18
Նուազագոյն »	» »	16 17
Կէս օրին	» »	16 17

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն, 5 Հոկտեմբեր ժամ 5 վայր. 15 երկր.

Անգլ. քոնսոլիտէ	97 [illegible]
Օսմ. » Սերի Դ. բացուեցաւ	15 [illegible]
» » » գոցուեցաւ	15
» » » Ա.	24 [illegible]
» » » Բ.	—
» » » Գ.	—
Օթոման 1871	83 [illegible]
Փոխառութիւն 1877	95 [illegible]
Պանք Օթոման	11 [illegible]
Ռուսական փոխառ. 1873	98 1/2
Եգիպտական միացեալ (իւնիֆիէ)	83 1/2
» առանձն. (բրիվիլէժիէ)	102 1/2
Տայրա Սանիէ	78 7/8
Տօմէնիալ (փոխառ. Րօչիլտ)	101 1/2
Հունգարական պարտաթուղթ 4 %	— —
Փոխանակութիւն Բարիզի վրայ	25 70
Վիեննա, 5 Հոկտեմբեր ժամ 4 երկր.	
Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	122
Օսմանեան երկաթուղի	22 50
Բարիզ, 5 Հոկտեմբեր ժամ 3 վայր. 45 երկր.	
Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 %	105 60
» » 3 %	82 52 1/2
Օսմանեան քօնսոլիտէ Սերի Դ. բացուեցաւ	15 25
» » » գոցուեցաւ	15 17 1/2
» » » Բ.	15 30
» » » Գ.	15 30
Օսմանեան երկաթուղի	46 25
» Րէժիի բաժնեթուղթք	— —
Պանք Օթոման	535
Գրէտի Լիոնէ	625
» Ֆոնսիէ	1367 50
[illegible] Լիոնի	1307 50
Սուէզի ջրանցք	2222 50
Ռուսական 5 % 1877 ի	102 5/8
Իտալական Ռանթ	96 87 1/2
Սպանիական (արտաքին) .... Գ. Կ.	74 1/4
Եգիպտական միացեալ	426 25
Րիօրիժէ թիւրք	417 50
Հելլենական 5 %	413 75
Չէք Լոնտրայի վրայ	25 40

ՀԱՅՈՑ ԴԵՐԸ

ՔՐԻՍՏՈՆԷՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ ԸՆԴՀԱՆՐԱՊԷՍ
ԵՒ
ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ ՄԱՍՆԱՒՈՐԱՊԷՍ

Առանց խորին գոհունակութեան չէ կարելի քննել այս խնդիրը, վասն զի ի վեր կը բերէ մեր նախնեաց ձեռնարկու ոգին և անձնուէր յարատեւութիւն. յատկութիւնք որք գժբաղդաբար այնքան հազուագիւտ են այժմ առ մեզ որքան պատիւ և փառք կը բերեն որոց զայնս ունին.

Ի բաց թողլով այն հրապուրիչ աւանդութիւններ՝ որք նոյն իսկ Քրիստոսի աշխարհէն չբաժնուած ժամանակէն կ'սկսին մեր ազգի յարաբերութիւններն ընդ Քրիստոսի և Քրիստոնէութեան, չյիշելով նաև Աբգարու և Հեղինէ Թագուհւոյն ընծայեալ գործերն, մանաւանդ այդ վերջնոյն շինութիւններն ի տնօրինական սուրբ տեղիս, վասն զի մի քիչ ծածկուած են հնութեան անորոշութեամբ և կորսուած հեթանոս կայսերաց հալածանաց հետեւանօք, երբ նկատեմք միայն այն ժամանակ ուր պատմութիւնները կը ճշդուին և ամէն տարակոյսներ կը վերնան, կը տեսնեմք անմիջապէս թէ Տրդատ Թագաւոր, որով և մեր ազգ արդէն Քրիստոնեայ եղած են երբ Կոստանդիանոս և Հռոմէական աշխարհ կը լքանեն Ողիմպոսի դիք ու դիցուհիք ու կը հաւատան Գողգոթայի Խաչելոյն. Եւ հազիւ այդ դէպքեր նշմարած՝ կ'սքանչանամք ազգային ինքնասիրութեան լրմամբ տեսնելով որ Հայք նոյն իսկ այդ ժամանակէն—նորահաւատ այդ երկուց փոհապետաց կենդանութեան օրէն իսկ—կը գրաւեն ոչ միայն կարեւոր տեղ մը Քրիստոնէութեան մէջ, այլ և կարեւոր բաժիններ նորա աշխարհային կեդրոնի—Երուսաղէմի—մէջ. Այլ առաւել քան զայս իբաւունք և տեղի կայ զարմանալու և պարծելու որ այդ երջանիկ ժամանակէն մինչև ներկայ օրերը Հայք կը պահեն յաւէտ կամ նուազ իրենց այդ երկու դիրքերն—ի Քրիստոնէութեան և յԵրուսաղէմ. Բայց թէ ի՞նչ պէս, քանի՞ դժուարութեամբ և ո՞րպիսի երկաթակուռ տոկունութեամբ, կարելի չէ զայն պատկերել այլով իմն բացատրութեամբ, բայց եթէ այսու որ Հայք կը դիմադրէին հայկական պահպանողականութեամբ, այսինքն այն անփչրելի ոգւով որ այսօր դեռ կ'երեւցունէ աշխարհի վրայ Բաբելոնի հիմնադրութեան ժամանակակից ազգ մը—Հայութիւնն—մինչդեռ իւր հասակակից այնքան ուրիշ ազգեր, երմէ շատ աւելի բազմաթիւ և զօրաւորներ, պատմական անուններ են լոկ.

Այլ սակայն Հայք իրենց այս յամառ պահպանողականութեամբ երկու մեծ և կարեւոր օգուտներ ունեցան.— Քրիստոսի խաչը կանգուն պահեցին Եփրատայ, Տիգրիսի, Կուրի և Կովկասի միջավայրերուն մէջ, և պահեցին հայութիւնն ազգաց շարքին մէջ. մին զմիւս փրկեց և երկուքը զիրար փրկեցին.

Սակայն աւելի զարմանալին կայ. Հայք կարեւոր դիրք մը կը բռնէին յԵրուսաղէմ, որ այնքան հեռի է իրենց աշխարհէն, ոչ միայն Քրիստոնեայ կայսերաց ժամանակ որ կարող էին զիրենք վանել անտի, այլ և այնպիսի տիրապետաց միջոցին որ տնօրինական սուրբ տեղեաց վրայ կը հայէին ոչ տարբեր քան հասարակ վայրեր, և մինչ ահեղագոյն անգթութեամբք Երուսաղէմ թատր կը դառնար աշխարհի ամենազարհուրելի հարուածոց, Հայք միևնոյն անտարբերութեամբ կը դիմանային անդ, ինչպէս իրենց բնիկ հայրենիքին մէջ անընդհատ յաջորդող դժբաղդութեանց. և թէպէտ առանց կորուստի և զոհողութեանց չէին մնար հարկաւ, բայց երբեք չէին լքաներ իրենց կայարանն վերջնական, այլ առաւել ևս կը նուիրագործուէին մնացորդներն ի գին զոհիցն և վնասուցն. Այսպէս, օրինակի համար, մինչ Խոսրով Բ. Սասանեանց Թագաւոր՝ կ'առնու Երուսաղէմ 614 ին —որ առաջին անգամ լինելով կ'իյնար օտարաց ձեռք — և սարսափելի կոտորածներ կ'ընէ, տեղւոյն հայ վանքեր և միաբաններ կրելով հանդերձ ահագին վնասներ, կը մնան աննկուն. Նոյնպէս, և առաւել բաղդաւոր կը լինին երբ կը տիրէ անոր Էօմէր Ամիրապետն 637 ին. Բայց աւելի հրաշալին աս է որ Խաչակրաց երկդարեայ ժամանակամիջոցին անգամ Հայք կարող կը լինին պահել գէթ մէկ կարեւոր մաս մը իրենց ունեցածներուն յԵրուսաղէմ, թէպէտ և իրենց ազգակիցներն ալ ժամանակին հոտանքէն մղեալ գործակից էին Եւրոպայի այն արիւնկզակ արշաւողաց, զորս լաւ էր կոչել Խաչակէզ քան Խաչակիր, վասն զի Խաչելոյն անհուն բարութեան և հեզութեան հակառակ կը յարձակէին անխտրաբար կոտորել այնքան անմեղ ժողովուրդներ, անզէն կիներ և տղաքներ, պատրուակաւ ազատելու զսուրբ գերեզման Անոր որ խաչին վրայ կ'ըսէր իւր խաչողաց համար «Հայր, թող դոցա զի ոչ գիտեն զինչ գործեն».

[illegible]

Ցոյնք և Լատինք երբեք չէին ներեր. Եւ սոքա են երբեմն Աշուանք ու Վիրք, և հիւսիսաբնակ այլ ազինք, դաւանակիցք կամ հպատակք Հայոց, և ապա Ասորիք, Խպտիք, Հապէշք ևն, որք շատ կամ քիչ մերձաւորութիւն ունին Հայաստանեաց Ս. Եկեղեցւոյ դաւանութեան, այն ազատական և ճշմարիտ քրիստոնեայ եկեղեցւոյն որ այսքան թոյլատու և քրիստոնէական իրական ոգւով կը վարուի ոչ բոլորովին իրեն դաւանակից եկեղեցեաց ու անհատից նկատմամբ, մինչ կաթոլիկն և օրթոտոքսն իւր եկեղեցիէն դուրս քրիստոնեայ չճանչնար, և առանց ուրացնելու իւր ազգային բնիկ եկեղեցիէն, ոչ զոք ներս կ'ընդունի, և ինքն ոչ այլում եկեղեցին կը մտնէ.

Կը վերջացնեմ ըսելով, Քանի որ աշխարհի վրայ հայ կայ, պէտք է հայքրիստոնեայ մնալ, և քանի որ քրիստոնեայ կայ, պէտք է Հայոց դիրքն ու կացութիւնն պահել յԵրուսաղէմ.

ՍՄԲԱՏ

«ԲԻՒԶԱՆԴԵԱՆ» ԳՐԱՏՈՒՆ

Բիւզանդեան Գրատունն որ ի Ղալաթիա, Սեղբոս խան, թիւ 5, պատիւ ունի ծանուցանել արգոյ հասարակութեան որ սեպտեմբեր 1 է սկսեալ ամէն ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ և ՈՒՐԲԱԹ օր առաւօտէ մինչև երեկոյ բաց պիտի մնայ, իսկ միւս օրերն առաւօտ եւ երեկոյ միայն ըստ առաջնոյն. Հայերէն, տաճկերէն և մասնաւորապէս Ֆրանսերէն լեզուով զանազան տեսակ դպրոցական եւ դասական գրեանք եւ ուրիշ բազմաթիւ հրատարակութիւնք յոյժ դիւրամատչելի գիներով կը վաճառուին, յանձնարարութիւնք մեծ կամ փոքր, Հայ, Թուրք կամ ո և է եւրոպական լեզուով գրեանց վրայ կ'ընդունուին և ընդ փոյթ կը գործադրուին՝ կանխիկ հատուցմամբ. Ընթացիկ հաշիւք կը շարունակուին թէ՛ մայրաքաղաքիս և թէ գաւառաց մէջ մեր ունեցած թղթակցաց հետ՝ յատուկ պայմանագրութեամբ. 2077 5—12

Ղալաթիա, Սեղբոս խան, թիւ 5.

ԱՆԲՈՒԺԵԼԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

«Կեանքը միշտ մահացու հիւանդութիւն մ'է» ըսած է Հոմերոս: Միայն թէ կարելի է շատ յառաջացեալ տարիքի մը մէջ մեռնիլ: Ասոր համար ի՞նչ պէտք է: Լաւ առողջապահութեան մը հետևիլ կամ սահմանափակ թուով կազդուրիչ դեղեր գործածել: Այո, բայց «ուր որ առողջապահութիւն կայ, հաճոյք չմնար», և չնեղուելու համար՝ մարդ նախամեծար կը համարի գործօն և ազդեցիկ դեղ մը որպէս Ռոպ Լըշօն (խոտի հիւթերով պատրաստուած), որ, արեան խանգարումէ յառաջ եկած բոլոր հիւանդութեանց մէջ, որպէս մորթի հիւանդութիւնք, որքիւն, պալար, ուռեցք, ևն, զարմանալի արդիւնք յառաջ կը բերէ: Այս բուսական մաքրողականը ժողովրդային ընդհանուր գործածութիւն մ'ունի:

Ռոպ Լըշօն կը պատրաստուի ձեռամբ պատուաւոր դեղագործի մը ի Պորտօ, Պ. Լըշօ, որ իբր ճըշմարիտ կ'երաշխաւորէ միմիայն այն սրուակներն որք կը կրեն Լըշօի վաւերական ստորագրութիւնն և «Գործարանատէրց Միութեան» դրոշմ, ընկերութիւն մը Ֆրանսական կառավարութեանն հանրօգուտ ճանչցած է՝ կեղծերու առաջքն առնլու համար:

ՍԳՈՏԻ ՄՕՐԻՒ ՁԿԱՆ ՕՇԱՐԱԿ

Նաբոլի, 12 Հոկտ. 1885

Պարոնայք Սգօտ և Պօուն,

Կը յայտարարեմ թէ շատ օգտակար գտած եմ ձեր Սգօտի Օշարակը խոյլային հիւանդութեանց և ճռզամութեան մէջ, և կը հաւատամ թէ այս հիւանդութեանց մէջ շատ աւելի գերազանց է քան Մօրիւ ձկան պարզ իւղն:

ՏՈՔԹ. ԱՆՆԷԼԼՕ ԱՄՊՐՈՒԱԶ
Ուսուցիչ վիրաբուժութեան ի Նաբոլի

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

531

ՆՈՐԹՀ ԲՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԵՐՔԸՆԹԱՅԼ — **ՆՕՐԹՀԸՐՆ ԷՇՈՒԸՐԸՆՍ**

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 6,243,127
ՀԱՍՈՅԹ 1887 ՏԱՐՒՈՅ 1,932,350

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 3,421,200
ՀԱՍՈՅԹ 1887 ՏԱՐՒՈՅ 946,800

Ընկերութիւնքս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի վտանգաւոր ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցոյց տուած դրամական երաշխաւորութեամբ մեծ գումարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար գիրենք ներկայացնել. նաև իբր ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի ճիւղին համար մինչև ցարդ տուած վնասնին 15,000,000 Անգլիական Ոսկին կ'անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐԻԹԱՅՄ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի, 500,000 — ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 102,345

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ շոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և դրամածրարներն խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Գոմիսիոն խանի անկիւնն երկաթէ կամրջին վրայ նայող սենեակն, առ ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.
ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

SOUTH BRITISH AND NATIONAL — ՍԱՈՒԹՀ ԲՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՆԸՇԸՆԸԼ

Ստորագրեալ դրամագլուխ	4,000,000	Անգլ. ոսկի
Պահեստի »	500,000	» »
1873էն ի վեր վճրլ. կորուստք	2,500,000	» »

GLASGOW & LONDON — ԿԼԱՍԿՕՒ ԷՆՏ ԼԸՆՏԸՆ

Դրամագլուխ 300,000 Անգլիական ոսկի

Թուրքիոյ համար ընդհանուր գործակալք ՀՈՖՄԱՆ ՆԻԼԲԱՐՔ ԵՒ ԸՆԿ.

(1880) Պոլիս, Սուլթան Համամ, Սայտիէ խան, Թիւ 13, 14, 15

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ԳԱՌԼԸՄԱՆ ԵՒ ՊԼՈՒՄՊԵՐԿԻ

Ղալաթիա Պէօյիւք Միլլէթ խան, միջազգային Թղթատարատան վրայի յարկը

Այս վաճառատան մէջ խիստ աժան գներով կը վաճառուին ամեն տեսակ ճերմակեղէնք, կանանց համար կրկնոցներ, տղայոց համար հագուստներ, կէս շրջազգեստներ, քօռսէներ, օծի համար ճերմակեղէնք, բանուածքներ, բազմատեսակ գուլպաներ, Թաշկինակներ և այլ այս տեսակ ապրանքներ։

Այս ապրանքներ, որոց ամենքն ալ լաւ տեսակէ են, կը վաճառուին թէ՛ փոքր և թէ մեծ քանակութեամբ։

Այս ապրանքներ կը պատրաստուին Վիէննայի և Պէրլինի յատուկ գործարանաց մէջ, նոյնպէս Անգլիաէն, Իտալիաէն և եւրոպական ուրիշ երկիրներէ ևս ապրանքներ կը բերուին։

Գաւառներէ եղած յանձնարարութիւնք կը կատարուին եթէ փոխարէնը փոխանակագրով և կամ Թղթատարական դրոշմով ղրկուի։

Չը հաւնուած ապրանքները ետ կ'առնուին և ստակը ետ կը տրուի զեղչելով փոխադրութեան ծախքը։ 1180

Արւինը կեանք է

ԱՐԵԱՆ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒՄ Ի ՁԵՌՆ
ROB LECHAUX-ի, ԽՕՏԵՐՈՒ ՀԻՒԹՈՎ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ

Բուսական ազդու եւ անբաղդատելի մաքրիչ դեղ։

Գրէսօնի եւ կարմիր Սալսաբարէլի խտացեալ իւտասնոր հիւթերով

Բուսական արտադրութիւն, առանց սնդիկի, շղթով կեդրոնացեալ մասնաւոր գործիքներու մէջ։ ՌՈԲ ԼԸՇՕՆ, բոլոր երկաթախառն ջուրերէն եւ Մորիւ ձկան իւղէն աւելի ազդեցիկ, օծ եւ գոյն կուտայ տկար տղայոց եւ անարիւն կանանց, կը կազդուրէ ապաքինողներն եւ ծերունիները. կը զօրացնէ, կը վերանորոգէ արիւնը, եւ բնական կամ ստացական բոլոր անմաքրութիւնները ջնջելով շուտով կը բուժէ «վէրքերը, եաքերը, մորթի հիւանդութիւնները, կապոյտ հազը, շնչարգելութիւնը, ճգածութիւնը, կաթին աւրուիլը» եւ այլն։

Կեղծիքէն զգուշանալու համար ամեն շիշերու վրայ փնտռել ԻՒՆԻՕՆ ՏԷ ՖԱԲՐԻՔԱՆԻ երաշխաւորութեան կնիքն եւ այս ստորագրութիւնը

ՁՐԻԱԲԱՐ կը ղրկուի կարի հետաքրքրաշարժ տետրակ մը (35րդ տպագրութիւն) ՌՈԲ ԼԸՇՕՒ միջոցաւ ԱՐԵԱՆ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՄԱՆ վրայ։

Պորտօ, դեղարան Մարիօ Լըշօ, Սէնդ-Քաթերինի փողոց, 164, Պորտօ։

Նոյն դեղատան մէջ. ԲՈՄԱՏ ԱՆԴԻ-ՏԱՐԴՐԱՅՍԷԶ ԼԸՇՕ Մորթի հիւանդութեանց բուժման համար։ Կ. Պոլսոյ մէջ կեդրոնատեղիքն են Փիւզիւբեան եղբարք, Բերա եւ Պոլիս. Քասաբեան, 13, Պահճէ Գափու. Գ. Վոնտինիոսիօ եւ ընկ. 14 Սուլթան Համամ. ի Բերա Քանզուք եղբարք, Մեծ փողոց, 247. Ն. Թէոտորիտէս, Մեծ փողոց, 244. Իօժէն Տէլլասուտա, Մեծ փողոց, 318. 1696

Յ. ՍԵՐՈՎԲԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԻԼԻԱ

Կ'ընդունին ամեն տեսակ արտածութեան եւ ներածութեան ապրանաց յանձնարարութիւններ որք կը գործադրուին շահաւէտ կերպով եւ նպաստաւոր պայմաններով. հասցէ O. Séropian & Cie Marseille. Հեռագրոյ համար, Séropian Marseille. 1834

ՎԱՆ ՀՈՒԹԷՆԻ ՋՈՒՏ ՔԱՔԱՕՆ,

Ընդհանրապէս ճանչցուած է քաքաօներուն ամենէն ախորժահամն և լաւագոյնը։

Ի նկատ առնլով իւր ընտիր տեսակը, ՎԱՆ ՀՈՒԹԷՆԻ ՋՈՒՏ ՔԱՔԱՕՆ, թէպէտ ըստ երևոյթին աւելի սուղ, իրօք աւելի աժան քան այսօրինակ ուրիշ պատրաստութիւններ, այնպէս որ ՎԱՆ ՀՈՒԹԷՆԻ ՋՈՒՏ ՔԱՔԱՕԻ մէկ բաժակը բաժակ մը թէյէ կամ խահուէէ աւելի չարժեր. այլ որովհետև այս քաքաօն գերազանցապէս սննդարար և դիւրամարս ըմպելի մ'է, իւր ծախսն իրօք շատ աւելի նուազ է։

Կը գտնուի մեծ դեղավաճառաց, նպարավաճառաց և անուշարարաց քով, թիթեղեայ տուփերու մէջ ½, ¼ և ⅛ քիլոկրամ. 1806

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԴԵՂՕՐԷԻՑ
Ժ. ԱԼԷՔԵԱՆ

ՄԱՏԱԿԱՐԱՐ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԾՈՎԱՅԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ

Երկու տարիէ ի վեր վաճառատունս փոխադրած եմ Նէնի Ճամիէն Պահճէ Գափու Ճէլալ պէյ խանի տակ Թիւ 2 մթերանոցը։ Սոյն միջոցին մէջ վաճառատունս իւր դասակարգին մէջ առաջին կարգի եւ ամենաճոխ վաճառատուն մը ընելու համար ամեն ջանք եւ զոհողութիւն չեմ խնայած։ Դիմողք խիստ գոհ պիտի մնան վաճառաց մաքրութենէն եւ գներու չափաւորութենէն։ Կը գտնուի Գաղղիոյ, Անգղիոյ եւ Գերմանիոյ հռչակաւոր տանց դեղորայք, մեծ քանակութեամբ Լօվպատոյի եւ Բելեթիէի սիւլֆաթ տը քինին, Նորվիկիոյ զուտ ձկան իւղ, Գաղղիական եւ Անգղիական պատրաստ դեղօրայք (Spècialité), վիրաբուժաց համար բժշկական գործիքներ, որք իրենց տեսակին չատութեամբ բոլոր Պոլսոյ մէջ գտնուածները կը գերազանցեն, սոկերիչներու եւ կոլվանոբլաստիկի համար պէտք եղած գործիքներ եւ դեղեր, Պօնմարշէի հասարակաց տանց քօնեաքներ, Պորտոյի եւ Մալակայի գինիներ, մեծ քանակութեամբ եւրոպական հանքային ջուրեր, Հիւանդներու համար նիքէլ եւ անթիմուան, վիրաբուժական բաւական վերաբերեալ ամեն տեսակ գործիք, դեղարանաց մէջ գործածելի ապակեղէններ, պարապ շիշեր որք մեծ քանակութեամբ կը ծախուին, հականեխական (Anticeptique)ի մէթօտով պատրաստուած Լիսթէրի բամպակներ, եւ այլն եւայլն։

Ամեն կողմէ յանձնարարութիւնք կ'ընդունուին եւ ուղղակի կը ղրկուին։ Մեծ հոգ եւ խնամք կը տարուի հեռաւոր տեղեր երթալիք ապրանաց զետեղման, ինչպէս յաճախորդքս փորձով տեսած են։

Վաճառատանս մէջ կը գտնուի Եւրոպայէն յատկապէս բերուած ծառոց պատուաստի համար պատրաստ խիւս (մաճուն) որ մեծ ծառայութիւն կ'ընծայէ պարտիզպանաց եւ պարտիզատիրաց։ 1669

ՍԳՈԴԻ ՕՇԱՐԱԿ
(EMULSION SCOTT)

ՄՈՐԻՒ ՁԿԱՆ ՋՈՒՏ ԻՒՂ

Իբոֆոսֆիդ ու կրաւ և սոտայով

Պատրաստեալ ձեռամբ ՍԳՈԴԻ և ՊՕՈՒՆԻ, ի Նիւ-Եորք

Կարին չափ ախորժահամ է.

Մորիւ ձկան հում իւղի բոլոր յատկութիւններէն զատ, իբոֆոսֆիդներու յատկութիւններն ալ ունի

Կը բուժէ Թոքախտը
Կը բուժէ անարիւնութիւնը
Կը բուժէ խոյլերը
Կը բուժէ հազը, ցրտառութիւնները
Կը բուժէ ընդհանուր տկարութիւնը
Կը բուժէ մանկանց ճռզածութիւնը

Բժիշկներէն ընդունուած է, ախորժ համ ու հոտ ունի, դիւրամարս է, և ամենէն փափուկ ստամոքսները կը տանին զայն։

Կը վաճառուի գլխաւոր դեղավաճառաց և դեղագործաց քով։ Գործակատարք են Համմէր և Հիրմէլ, Պոլիս։ 1691

La Compagnie d'Assurences La Mannheim
ET
La Compagnie de Ré-Assurances de Mannheim

Ի ՄԱՆՀԱՅՄ
ԸՆԴԴԷՄ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՎՏԱՆԳԱՑ

Ամբողջ դրամագլուխ	12,500,000 ֆրանք
Պահեստի »	2,825,000 ֆրանք

Կ'ապահովագրուին դրամ, թանկագին ժեռաղ, արժէթուղթ, գոհարեղէն եւ ապրանքներ ծրարներ, որք յանձնուած են ամենայն իրզթատարական փարչութեանց կամ փոխադրութեան ընկերութեանց։

Վերոյիշեալ ապահովագրութիւնք կը կատարուին La Mannheim C° d'Assurances et la Cie de Ré-Assurances de Mannheim ընկերութեանց կողմէ որք ի միասին ունին 30,500,000 Ֆրանք։

Կ'ապահովագրուին շոգենաւով, երկաթուղիով առագաստանաւով փոխադրուած ապրանքներ։

Գիները շատ չափաւոր են և պայմանները շատ ազատ։

Աւելի ընդարձակ տեղեկութեանց համար դիմել առ

Տ. ԼԸՊԷ ԵՒ ՎԻԳՏՈՐ ՈՐԴԻ

1132 Ընդհանուր Գործակալք է Կ. Պոլիս այս երկու Ընկերութեան

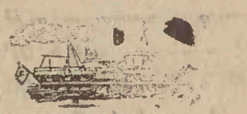

ՄՈՍ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվերբուլի և Միջերկրականի մէջ բանող շոգենաւք

Անուանք	Թոննօ	Անուանք	Թոննօ
Ֆառնեզէ	4200	Սֆինքս	3000
Ձերօ	4000	Օսայրիս	3000
Օռոնտէս	4000	Նեֆթիս	3000
Սեսօստրիս	3250	Բերա	3000
Թէպէ	3250	Լոգիոս	800
Մեմֆիս	3250	Օլիմբոս	800
Մարիօթիս	3250	Մէլիլ	700

Մարէօթիս շոգենաւը, նաւապետ Օգալըն, ամսոյս դէպի 10/22ին Լիվրբուլէն աստ կ'սպասուի ընդհանուր վաճառքով։

Դիմել առ Ժ. Վ. ՎԻԹՕԼ և ԸՆԿ.
Ռուբթոլլ խան
ՃԷՅՄՍ ՄՕՍ և ԸՆԿ.
1891 31, Ճէյմս Սդրիդ, Լիվրբուլ

ԴԵՂ ՋԵՐՄԻ ԵՒ ՏԵՆԴԻՑ

Տոքթոր Այէրի ջերմային հիւանդութեանց այս դեղն' որ անխառն բաղադրութիւն մ'է զուտ բուսեղինաց, է դանդաղ և ազդու կազդուրիչ ամեն տեսակ Փիզիգական խանգարմանց, որ յառաջ կուգան ճախճախուտ վայրերու ջերմոտ կլիմայից վատ ու ապականեալ օդերէն, որուն օգտակարութիւնը և ապաքինիչ ստոյգ յատկութիւնը երաշխաւորեալ է նորա անհամար արդեանցը ստոյգ գիտութեամբն։ Այս Փիզիգական խանգարումներն յառաջ կուգան օդին մէջ լողացող թունաւոր անհնմարելի նիւթոց միջոցաւ, որք թոքերէն անցնելով կը մտնեն արեան մէջ, կը խանգարեն զայն, և յառաջ կը բերեն տեսակ տեսակ ջերմեր և տենդեր, և արեան թունաւորումն, որոց աս անունները տրուած է. ջերմն և սարսուռ (սըթմա), Թագուն ջերմ (կիզլի իըթմա), պարբերական ջերմն, ընդհատեալ ջերմն, մաղձային տենդ և հրատապ տենդեր։

Թունաւորեալ օդերէ պատճառեալ հիւանդութիւնք կը պատահին այն տեղեր ուր մթնոլորտը ապականեալ և թունաւորեալ է ճահիճներէ կամ ճախճախուտ վայրերէ ելնող ժահահոտ նիւթերով, կամ բաց աղբանոցներէ և սկաններու ծակտիկներէն ելած թունաւոր կազերով, զորս մարդիկ կը ծծեն շնչառութեամբ։

Այէրի ջերմի ու տենդից դեղն կը ջնջէ այդ թունաւոր նիւթոց կամ կազերու ազդեցութիւնը և դուրս կը վանէ զայն մարմնոյն մէջէն, որոյ գործածութիւնն ստուգապէս անվտանգ և անվնաս է և օգուտն ստոյգ, միայն թէ տրուած հրահանգից համեմատ գործածուի։ Կը ծախուի Մինասեան և ընկերաց Ամերիկեան վաճառատան մէջ ի Ղալաթիա Կոստանդնուպոլսոյ։ 581

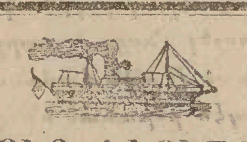

ՖՐԷՏ. ԼԷՅԼԱՆՏ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք կանոնաւորապէս կը բանին Լիվերբուլի և Սևծովու մէջ.

Անուանք	Թոննօ	Անուանք	Թոննօ
Ալճերիան	2500	Ֆլավեան	3700
Ալզասեան	2500	Ֆլորենթեան	3700
Անտալուզեան	2500	Ֆլամեան	3700
Աթենեան	2500	Իպերեան	5500
Արաբեան	3700	Իլիրեան	5500
Բավարեան	3000	Իսթրեան	5300
Բուլկարեան	3000	Լեսպեան	2200
Քասթիլեան	800	Լիթուանեան	2500
Դալմաթեան	2000	Լիգեան	800
Ֆեսթալ	700	Օպորթօ	700
Էմփրէզ	3700	Բէլգրավեան	3800
Ֆօքեան	3700	Վալենթեան	6800
Ֆրանկոնեան	3700	Վերոնեան	6800

Ֆլավեան շոգենաւը, նաւապետ Լատուրանսան ընդհանուր վաճառքով Լիվրբուլէն աստ հասաւ։

Ֆռանքեան շոգենաւը, նաւապետ Համպլին, ամսոյս 26ին աստ վերադառնալով ի մօտոյ դէպ ի Լիվրբուլ պիտի ուղեւորի։

Ուղեւորներու համար ամեն դիւրութիւն

Աւելի մանրամասնութեանց համար դի. մել առ

ԼԵՅԻԱՐԴ ԼԱՖՈՆԹԷՆ
Գործակալ
Թիւ 1, Մէհմէտ Ալի փաշա խան, Ղալաթիա.

Նաւատէրք, Ֆարռնէյս Ֆրէտ. Լէյլանտ և ընկ. Լիվրբուլ

Գործակալութիւնք

Կ. Պոլիս, Լաուրա Լաֆոնթէն.
Զմիւռնիա, Գ. Գ. Ֆարվըր եղբարք
Աղեքսանդրիա, Կ. Լ. Վալեման և ընկ.
Մալթա, Ս. Գավիպրէ.
Շիրա, Ս. Վօրօկօրտօ Որդիք և ընկ
Ջիպրալթար, Գ. Բիգոս և ընկ. 1896

ՖՐԱՆՔՕ–ՀՕՆԿՐՈՒԱԶ
ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԻՊԻՏԱԲԷՍԹ
ՀԱՆԴԵՐՁ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԵԱՄԲ

Արտօնեալ դրամագլուխ		20,000,000
Գանձեալ	»	10,000,000
Մաչուան արկածից դէմ պահեստի		12,000,000

Արեւելից Տնօրէն. Մ. Իօժէն Բոբաբօր
» Լիազօր գործակալ և քննիչ. Մ. Նազարէթ Եազըճեան

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԳԼԽԱՒՈՐ ՔԱՂԱՔԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՔ

Տեարք Պալեօզեան և Պալըքճեան Զմիւռնիա. Գասպարեան և Տամլամայեան Ատանա. Գ. և Ս. Սեթեան Հալէպ. Բ. Շէրէֆէտտին և Տէրունեան Ատալիա և Սպարթա. Սիմէօն Տէյիրմէնճի օղլու Քօնեա, եւն եւն։

Ֆրանքօ–Հունգարական կենաց անանուն ընկերութիւնը խիստ դիւրամատչելի պայմաններով մահուան դէմ ապահովութիւններ կ'ընդունի, նոյնպէս փոքր տղայոց և աղջկանց ի չափահասութեան վճարելի պայմանաւ։

Ամէն որդէ կը համարիմք ըսել թէ ամէն ընտանեաց և զաւակաց տէր անձանց իբր նախրական պարտականութիւն մ'է տարեկան փոքրիկ զոհողութեամբ մը իւր կեանքն և իւր զաւակաց ապագան ապահովել. կամ ի ծերութեան օրերու և կամ յետ մահու իւր սիրելի կինն և զաւակունքը, աղքատութեան սոսկալի ճիրաններէն հեռի պահելու համար ուստի արգոյ հասարակութեան լուրջ ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմք Ֆրանքօ–Հունգարական ընկերութեան շահաւէտ պայմաններուն և միճակահանութեան մասնաւոր տեսակներուն որ մէն մի տարի Պուտաբէշթի մէջ ի ներկայութեան կայսերական պաշտօնէից տեղի կունենան, մէն մի շահող թիւ 100 անգլիական ոսկի շահելու պայմանաւ։

Աւելի ընդարձակ և կարեւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար պէտք է դիմել առ վարչութիւն։ Ամեն լեզուէ յայտարարութիւնք ձրի կը տրուին։

Գոհութեամբ կը ծանուցանեմք յարգոյ հասարակութեան թէ, ընկերութեանս 1885 յունվար 1էն մինչ 1886 տարւոյն յունվար 1ի ընդհանուր գործողութեանց հաշուեցուցակին, (վաւերացեալ Աւստրիո–Հունգարական կառավարութեան Ներքին գործոց Նախարարութենէն) պահեստի գումարին վրայ 2 միլիոն ֆրանքի պատկառելի գումարի մը յաւելում գոյացած է, որով անցեալ տարւոյն 10 միլիոն պահեստի գումարը ներկայիս 12 միլիոն է։ 654

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻՅԻ

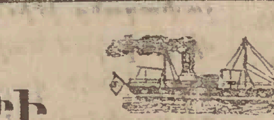

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ 1686

1888 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ ՄԻՆՉԵՒ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 3

Վոսփորէն Էջնող շոգենաւներ

11 45 Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլէր. Գուզկ. Գապաթ.
11 45 Արնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիք.
11 50 Պէյգ. Բաշտապ. Չուպ. Գանըլճ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկէլ. Պէյ. Գուզ.
12 — Եէնիմ. Մէզ. Պէօյիւք. Թար. Եէնիք. Միրկ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ
1 — Եէնիմ. Մեզպ. Պէօյիւքտ. Թարպ. Եէնիք. Սթէն. Պօյաճ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ
1 — Ռ. Ա. Գավագ Եէնիմ. Մեզպ. Պէօյտ. Թարպ. Պէյգօզ Եէնիք. Չուպ. Գանլ. Պօյաճ. Ռ. Ա. Հիսար Գանտ. Արնվ. Չէնկ. Պէյլ. Օրթ. Գուզկ. Պէշիք. Իւսկ.
1 25 Պէօյիւքտ. Թարպ. Պէյգօզ Բաշտպ. Չուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ.
2 — Եէնիմ. Մեզարպ. Պէօյիւքտէրէ Թարապ. Եէնիք. Միրկ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուրուչ. Օրթա. Պէշիք.
3 15 Եէնիմ. Մեզպ. Պէօ. Թարպ. Եէնիք. Սթէն. Միրկ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ
3 30 Պէօյիւք. Թարպ. Պէյգ. Բաշտպ. Չուպուգ. Գանլը. Ա. Հիսար Գանտ. Վանի. Չէնկ. Պէյլէր. Գուզկ. Իւսկիւտար
4 15 Մեզարպ. Պէօյիւք. Պէյգօզ. Բաշտպ. Չուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Պէշիք.
4 30 Եէնիմ. Մեզպ. Պէօյիւք. Թարպ. Եէնիք. Սթէն. Միրկ. Պօյաճ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ
6 — Եէնիմ. Մեզարպ. Պէօյիւքտ. Թար. Եէնիք. Սթէն. Միրկ. Պօյաճ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուր. Օրթ. Պէշիքթաշ
6 15 Միրկ. Ռ. Ա. Հիսար Գանտ. Արնվ. Չէնկ. Պէյլ. Օրթ. Գուզկ. Պէշիք. Իւսկ.
7 — Եէնիմ. Մեզարպ, Պէօյիւք. Թարապ. Պէյգ. Բաշտպ. Եէնիք. Միրկ. Գանըլճ. Ռ. Ա. Հիսար Գանտիլ. Արնավ. Չէնկէլ. Պէյլ. Օրթ. Գուզկ. Պէշիք. Իւսկ.
7 45 Ա. Գավ. Մեզարպ. Պէյիւք. Թարապ. Եէնիք. Միրկէօն Ռ. Հիսար Արնավուտգ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ.
9 — Պէօյ. Թար. Պէյգօզ Բաշտպ. Չուպուգլը Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Իւսկ.
9 — Եէնիմ. Մեզ. Պէօյիւք. Թար. Եէնէք. Սթէն. Պօյաճ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնվա. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիք.
10 — Մեզարպուրնու. Պէօյիւք. Թարապ. Եէնիք. Միրկ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիք.
10 30 Եէնիմ. Մեզպ. Պէօյիւքտ. Թարպ. Եէնիք. Սթէն. Պօյաճ. Ռ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ
10 45 Մեզպ. Պէօյիւք. Թարպ. Պէյգօզ Բաշտ. Չուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Իւսկ.
11 — Մեզպ. Պէօյտ. Թարպ. Եէնիք. Միրկ. Ռ. Հիսար Արնվ. Օրթ. Պէշիք.
12 — Մեզպ. Պէօյիւքտ. Թարպ. Եէնիք. Պօյաճ. Ռ. Հիսար Արնվ.

Կամուրջէն Ելնող շոգենաւներ

1 — Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնվ. Պէպէք Ռ. Հիսար Պօյաճ. Եէնիք. Թարպ. Պէօյիւք. Մեզպ. Եէնիմ.
2 — Իւսկ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլ. Չուպ. Բաշտ. Պէյգօզ Թարպ. Պէօյք. Մեզպ. Եէնիմ.
2 15 Պէշիք. Օրթաք. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Սթէնիա Եէնիք. Թարպ. Պէօյք. Մեզարպ.
2 30 Գապաթ. Իւսկ. Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյ. Չէնկէլք. Արնավ. Գանտ. Ա. և Ռ. Հիսար Գանըլճ. Միրկ. Եէնիք. Բաշտպ. Պէյգ. Թարապ. Պէօյիւք. Մեզարպ. Եէնիմ.
3 15 Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնվ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարպ. Պէօյք. Մեզպ. Եէնմ.
4 15 Պէշիք. Օրթ. Գուրուչ. Արնվ. Պէպէք Ռ. Հիսար Պօյաճ. Միրկ. Սթէն. Եէնիք. Թրպ. Պէօյիւք. Մեզպ. Եէնիմ.
4 — Իւսկ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլ. Չուպ. Բաշտ. Պէյգզ. Թարպ. Պէօյիւքտ. Մեզպ.
4 30 Իւսկ. Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլ. Չէնկ. Արնվ. Գանտ. Ա. Ռ. Հիսար Գանլ. Միրկ.
5 45 Գապ. Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Պէյգ. Թարպ. Պէօյ. Մեզարպ. Ռ. և Ա. Գավագ.
6 20 Պէշիք. Օրթ. Արնվ. Ռ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարպ. Պէօյք. Մեզպ. Եէնիմ.
7 — Պէշիք. Իւսկ. Գուզկուն. Օրթաք. Պէյլէր. Չէնկէլ. Արնավ. Գանտլ. Ա. և Ռ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարպ. Պէօյիւքտ.
8 30 Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Եէն. Թար. Պէօյ. Մեզ. Եէնիմ.
9 10 Գանտ. Ա. Ռ. Հիսար Գանլ. Միրկ. Չուպ. Բաշտ. Պէյգօզ Եէնիք. Թարպ. Պէօյիւք. Մեզարպ. Եէնիմ.
9 15 Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնվ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թար. Պէօյք. Մեզպ.
10 — Գապ. Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկ. Վան. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլըճ. Չուպուգլը Բաշտպ. Պէյգ. Թար. Մեզ. Ռ. և Ա. Գավագ.
10 15 Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Պօյաճ. Սթէն. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւք. Մեզարպ.
11 — Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք Ռ. Հիսար Միրկէօն Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւք. Մեզարպ. Եէնիմ.
11 — Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկէլ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանըլճ. Չուպ. Բաշտպ. Պէյգ.
11 30 Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլէր. Չէնկ. Վան.
12 — Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնվ. Ռ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարպ. Պէօյիւքտէրէ